

VALÓSÁG ÉS ÁMÍTÁS

ADATOK
A SZABADKÖMŰVESSÉG ELLENSÉGEINEK
LEÁLCZÁZÁSÁHOZ.

DR. CSÁPORI GYULA „ÁMÍTÁS ÉS VALÓSÁG” CZÍMŰ RÖPIRATÁRA

ÍRTA:

KONTRA GYŐZŐ.

BUDAPEST, 1888.

AIGNER LAJOS BIZOMÁNYA.

Csápori úr szabadkőműves-ellenes munkái a „fogd rá” elve szerint készülnek s e művek tartalma az ultramontan írók ama tárházából vétetett, melynek gazdagon dotált bejárata fölött e szó van írva: „**Ámítás.**”

V. ö. Csápori: Ámítás és Valóság, 1888. 11. lap, 4-ik bekezdés.

Főtiszt. MAHOVICH GYULA

ESZTERGOMI HERCEGPRÍMÁSI PAP, PRÍMÁSI LEVÉLTÁRNOK ÚRNAK

A SZABADKÖMŰVESSÉG NAGY KUTATÓJÁNAK
TISZTELETTEL AJÁNLVA.

Miért üldözik az ultramontánok a szabadkőművességet?

Ideje talán, hogy egyszer a magyar olvasóközönség is tisztán lásson s végre megtudja: mily jelentősége és bece van ama nagyszámú röpiratnak, melyeket az ultramontán tábor untalan a szabadkőművesség ellen zúdít: Tudja meg a nagy közönség, hogy az ultramontán sajtó-, röpirat- és könyvirodalma, mely a szabadkőművesség ellen agitálni törekszik, az egész világon egy húron pendül, s minden országban van a «hegymögieknek» egy-egy fizetett «agent provocateur»-jök, a kik az irodalmi izgatásnak szálaít kezükben tartva, szövök-fonják a szabadkőművesség ellen az undok rágalom pókhálóját.

De miért?

Talán azért, mert *vallás-ellenes* a szabadkőművesség? Dehogy! Hiszen azt magok az ultramontánok sem hiszik és másokkal sem tudják elhitetni!

De talán más *veszedelmes és káros tendenciái* vannak a szabadkőművességnek?

Dehogyan vannak!

Hiszen éppen ez a baj! Az ultramontánoknak az fáj legjobban, *hogy a szabadkőművességnek legnemesebb, leghumánusabb, legeszményibb, hódítani képes* földadatai és törekvései vannak, melyek a föld kerekén elterjedt nagy

szövetségnek tekintélyét és hatását mindjobban megerősítik és terjesztik.

De a nagy közönség ezt nem mindenütt tudja. És minél kevesebbet tud a közönség a szabadkőművességről, annál többet lehet rákenni, ráfogni s ezt a mesterséget gyakorolják az ultramontánok ismert íródeákjai. Azelőtt *nihilistáknak, forradalmároknak királygyilkosoknak* akarták a közönség előtt a szabadkőművességet feltüntetni. De az ilyen vastag tréfára nem ment lépre senki; mert tudvalevő lett, hogy az a szövetség, melynek a fejedelmek s kiváló államférfiak egyaránt tagjai, államfelforgató s társadalomellenes eszmékkal nem foglalkozhatik.

Most – hogy Európát a reakció lehe kissé megcsapta – egész erővel rohannak a szabadkőművesség ellen, s azt *vallás- és főleg katolikus-ellenes* szövetség gyanánt akarják feltüntetni, arra számítván, hogy az ájtatos és hívő emberek előtt ez által lehetetlenné teszik a testületet, mely ellen évtizedek óta gyűlölködő háborút viselnek . . .

Az ultramontánok gyűlölete a szabadkőművesség ellen *háram szóban* leli magyarázatát: **Gyűlölik a haladást.**

Már pedig a szabadkőművesség mai formájában éppen úgy, mint századokkal ezelőtt, mikor még a kőfaragók és kőművesek czéhei és társaságai gyanánt állott fenn, a *haladásnak zászlóvivője* volt, maradt és lesz is.

És ez a haladás kápráztatja és vakítja az ultramontánok látókörét és szemhatárát.

Hiszen azelőtt az övéké volt a világ fölött való hatalom.

Rabszolgájuk volt a nép és a tudatlan tömeg.

A haladás és civilizáció nyitotta meg először a nép szeméit s a fekete sereg hatalma, viláгурalma csökkent, a nélkül, hogy a vallás aláhanyatlott volna.

Hiszen nem is a vallást sajnálják ők. ez csak ürügy, de ennek örve alatt hatalmukat, befolyásukat siratják, mely a sötét századokban oly nagy, oly fényes polczra emelte őket...

Hogy világosabban szóljunk: idézzük egy külföldi Nagypáholynak idevonatkozólag tett nyilatkozatát, mely az ultramontanoknak a szabadkőművesség ellen folytatott harczát, a következőkből vonja le:

Századokon át akadályozták az ismeretek terjedését s mint eretnekeket büntették azokat, a kik előtt a természet föltárta titkait s a kik ezeket viszont az emberiség előtt leleplezték.

A népoktatás az egyházi és polgári zsarnokságra nézve századokon át károsnak nyilvánított s a római szék a fejedelmeket, trónjaik megőrzése érdekében **a liberális elvek terjesztésének megakadályozására intette**, úgy, hogy **ez elvek csak hősi küzdelmek által nyithattak maguknak utat az emberek nagy részéhes**, a mely a **tömeg** név alatt arra volt kárhóztatva, hogy **tudatlanságban maradván, életét türelmesen oly munkában emészsze föl, melynek gyümölcseit a kiváltságolt osztályok élvezzék.** *E kiáltó igazságtalanság volt az, a mi ellen a szabadkőművesség létezése első pillanatától kezdve küzdött s ma újra ütött az óra, melyben valamennyi testvérnek közre kell működnie, hogy az igazság a maga teljében megismertessék s hogy a haza és a polgárok igaz érdekeit megismerjék.*

És mi különbség van ultramontanizmus és szabadkőművesség között?

Ezt ugyanazon külföldi nagypáholy a következőkben definiálja:

Amaz hátramaradást akar. ez türelmetlenül haladásra int, amaz a sötétséget keresi, ez a világosság fényét, amaz elfojtja a nemzeti lelkesedést, ez a nemzetet a legelőbbre haladottak színvonalára emelni iparkodik ...

Ez a különbség indító oka annak a gyűlölségnek, melylyel az ultramontánok a szabadkőművesség iránt viseltetnek s ez a gyűlölség évtizedek óta megigazította a háborút a szabadkőművességnek.

És milyen volt e háború?

Századok előtt az *inquisitio* rémes története és borzalmas részletei emeltek szégyenoszlopot az ultramontánok türelmetlenségének.

Az intolerantia azóta sem enyhült, csak az *eszközök* változtak meg, melyekkel az küzdeni szokott.

Ma máglyát nem emelhet, kínzó kamarákat nem rendezhet be az emberek gyötrésére és megsemmisítésére.

De vannak eszközei, melyek teljesen méltók, hogy az *inquisitio* borzalmas fegyvereivel egy rangba helyeztessenek.

Ez eszközök; a *ferdítés*, az *ámítás*, a *rágalom*. Es ez eszközökkel hatnak a fanatikus, buta tömegre.

Ez eszközöket hol cikkekbe, hol röpiratokba, hol vastag könyvekbe fektetik le s kidobják a világ piaczára, hogy – ott, a hol csak lehet – és úgy a hogy lehet, (mert Loyola, az ő Nagymesterük megmondta vala: a

czél szentesíti az eszközöket) ártsanak a szabadkőművesség jó hírnevének és hitelének.

Ez eszközökkel küzdöttek a múlt század óta, küzdenek ebben a században hol nagyobb, hol kisebb erővel, de Európa minden katolikus államában, mintegy varázsütésre, egyszerre.

A kik ez eszközöket kezelik, úgy vannak szervezve, mint egy zenekar. Ott valahol, Itália kék ege alatt honol a karmester, a ki mikor vezénypálczáját fölemeli, megindul a harmonikus macskazene.

És a szabadkőművesség ellen rendezett ez irodalmi macskazene tart sok-sok év óta. Leginkább Olasz-, Spanyol-, Francia-, Magyarországon és Belgiumban, szóval a katolikus államokban szokták azt új, meg új kottákra szedni.

És ez államokban gyakran oly erős, oly igaztalan, oly sértő és felháborításig vakmerőek voltak ez irodalmi ráfögások és támadások, hogy maguk a páholyok sem maradhattak tétlenek azokkal szemben.

A szabadkőművesek tehát fölvették a harcot, hogy a közönséget felvilágosítsák az ultramontánok támadásainak és állításainak alaptalansága felől.

A milyen a mosdó, olyan volt a törülköző.

És minél inkább haladt ez a párbaj ultramontánok és szabadkőművesek között – annál elkeseredettebb lett a harc is közöttük és ha e harc közben itt-ott elejtettek egy szót a papság ellen, ott ezt mindig az állásukkal és hivatásuk méltóságával visszaélő papságra, a nemes lelkipásztori kar sötét «Ausbund»-jára kellett vonatkoztatni.

Az így megtámadott papság természetesen sietett ebből tőkét csinálni s felbujtogatta többi békés társait is a háború folytatására, mely legelkeseredettebb volt eddig

Olaszországban, Spanyolországban, Franciaországban és újabb időben meglehetősen mérveket öltött – persze csak az ultramontánok részéről – nálunk Magyarországon is.

De nálunk eddigelé csak a fanatikus és műveletlen tömegre lehetett hatással ez az irodalmi útonállás, mert azok az eszközök, melyekkel hazánkban a szabadkőművesség ellen küzdeni akar, minden művelt ember szemében szájalmat keltenek.

Csápori úr és az ő camera obscurája.

Annak a szövetségnek, mely a szabadkőművesellenes kultuszt a világon terjeszti, magyarországi megbízottja *dr. Csápori Gyula*.

Fölszentelt pap az esztergomi Curián.

De majdnem egyedüli hivatása és kötelessége a szabadkőműveseket piszkálni, ellenük írni, lehetőleg lefordítani a mi ellenük megjelent, terjeszteni mindent, a mivel az ultramontánok szolgálatában a szabadkőművességnek ártani vélnek.

Ama bizonyos sereg, melyet maga Csápori úr «feketének» nevez, elég anyagi eszközzel bír arra nézve, hogy egy embert alkalmazzon directe és kizárólag a szabadkőművesellenes irodalom ápolására.

És Csápori úr szépen beleélte magát ebbe a szerepbe.

Annak a híres obscurus zenekarnak, mely a szabad-

közművesellenes macskazenét rendez, ő magyarországi tagja, s elkéseredetten fújja flótáját, valahányszor a nagy karmester fölemeli láthatatlan pálcáját. Sőt annyira belemerült a magyarországi «szerencsétlen flótás» szerepébe, hogy absolute nem is törődik az akusztikával s nálunk is azokat az erős hangokat fújja, melyeket az olasz vagy spanyol kóták előírnak.

Pedig mások a viszonyok az olaszok és spanyolok földjén, s mások minálunk.

Spanyol- és Olaszországban tényleg van klerikális kérdés és ott a szabadkőművesellenes hangszerek nagyobbkaliberűek.

Nálunk, Magyarországon, *nincs* klerikális kérdés.

Mi békén megfőrünk a klérussal.

Sőt a katolikus klérus akárhány előkelő, befolyásos, modern világnézetekkel bíró tagja részt vesz közéletünk fejlesztésében, irodalmi, művészeti mozgalmaiban s általában a *társadalmi haladás*, a *kultúrui fejlődés* előmozdításában.

Ki ne ismerné liberális főpapjainkat?

És kinek jutna eszébe Magyarországon harcot kezdeni a katholicismus ellen?

És ki tudná bebizonyítani, hogy a magyar szabadkőművesség valaha ilyen – tőle legtávolabb álló – intenciókat táplált volna.

Ellenkezőleg!

A magyar szabadkőművesség nem egy aktióját, kezdeményezés-ét, alkotását előkelő főpapjaink támogatták sokszor, a nélkül, hogy tudták volna: honnan jön az akció; de tudták, hogy az nemes, humánus czállal bír s hogy az a magyar társadalomra nézve hasznos és áldásos lesz.

Hogy a szabadkőművesség sehol, de különösen Magyarországon **nem** vallásellenes, erre alább bővebben vissza fogunk térni.

Most csak azt akarjuk konstatálni, hogy Csápori úr nagyon rossz szolgálatot tesz nemes megbízóinak, midőn nálunk ugyanazt a tenort fújja, mely talán – látszólag – jogosult, vagy” legalább is indokolt Itália kék ege alatt, vagy a regényes Spanyolországban, vagy a klerikálisok által uralt Belgiumban; de nálunk, a hol állam és egyház békében megfér egymás mellett, a hol a vallásos tolerancia – eltekintve az antisemitismus mételeyének néhány maradványától – tényleg megvan, a hol katolikus és protestáns, zsidó és unitárius egyaránt részt vesz a közügyek hathatós fejlesztésében, a hol katolikus- üldözésről még a felcsigázott rémlátományok sem beszélhetnek: ugyanaz a tenor rikácsoló és fülsértő a laikus közönség előtt is.

De Csápori úr – ezzel nem törődve – az egyöntetű kótához tartja magát és elfelejti, hogy a jó muzsikusnak travestálni is kell tudni.

No de ő rossz muzsikus, hanem azért lehet jó ember.

Nem is vesszük neki rossz néven, hogy túllő a célon.

Egy szellemes írónk monda e napokban egy, a bizonyos hirlapokban meglehetősen megtámadott férfiú esete alkalmából:

– Szívesen kiállók én mindenkinek, a kiről tudom, hogy túllő a célon.

Csápori úr jó szolgálatot tesz oktalan támadásaival

a szabadkőművességnek, mert mióta rendszeresen ellene tör, azóta a *páholyokban rendkívül felszaporodott a katolikus keresők száma*. És remélhető, hogy a szabadkőművesség nagyobb szerű szaporodását erőben és tekintélyben való emelkedését Csápori úr nyilvános működése továbbra is elő fogja mozdítani.

De a mellett, hogy Csápori úr nem ismeri a terem akusztikáját, a melyben a régi dalt a régi gyűlölségről elfurulyázza, oly ügyetlenségeket is követ el, mely miatt megbizói bizony megnehezthetnének rá, ha ugyan tudnák, hogy mit cselekesznek.

A legnagyobb bomba, a mit a szabadkőművesség ellen kiröpített, a Taxil Leó szabadkőművesellenes könyvének magyarra fordítása volt.

Taxil Leó!

Dicső név, melyre Csápori úr büszke lehet.

Csak egyet felejtett el Csápori Gyula úr.

Elfelejtette, hogy ugyanaz a Taxil Leó, a ki a szabadkőművesség ellen megírta hírhedt könyvét, ugyanaz a Taxil Leó, a ki néhány évvel az előtt megírta «*IX. Pius szerelmei*» című könyvét.

Ez a könyv 1882-ben botrányos perre adott alkalmat. Montpellierben, IX-ik Pius egy öcscse vádat emelt Taxil Leó ellen a fentemlített könyv megjelenése alkalmából. Taxil védője, Delattre képviselő felajánlotta, hogy védenzce kész tanúkkal és okmányokkal állításainak valóságát bebizonyítani. Nemsokára azután a vád visszavonatot, a bünper pedig eltussolódott.

Teljes jóhiszeműséggel fölteszszük, hogy a Taxil úr most említett könyve ocsmány hazugságokkal van tele: de nagyon kérjük Csápori urat, higye el nekünk, hogy

Taxil úr második könyve, melyet a szabadkőművességről irt, éppolyan, mint a másik.

Mert azt csak nem hiszi el még Csápori úr sem, hogy egy hitelt nem érdemlő elzüllött ember az egyik tárgyról ocsmányságokat ír, a másikról meg igaz, megbízható, kétségbevonhatlan dolgokat.

Taxil úr nem érdemelte meg azt a hozsannát, melyel Csápori úr fogadta, bevezette és a hiszékeny magyar jó közönségnek bemutatta.

De ha ezek daczára is oly kitűnő forrásnak tartja Csápori úr Taxil nevű szövetségesét, a ki ama bizonyos zenekarnak szintén tagja, ám akkor tekintse minden szavát szent írásnak és a magyar közönség nagyobb épülésére fordítsa le ama másik ocsmány könyvét is.

Hogy mi az a «Camera Obscura», azt talán felesleges bővebben magyarázni.

Ha valaki egy bizonyos pontra akarja a figyelmet fordítani, elsötétíti az egész szobát, hogy az a bizonyos pont annál fényesebb világításban tűnjék föl.

Így tesz Csápori úr a szabadkőművesek nyilatkozataival, beszédeivel, sat.

Közöl terjedelmes, ívekre terjedő nyilatkozatokat, melyekből friss, szabad szellem, lendület, erő csap felénk s ezekben kikeres magának egy-két szót, egy-egy sort, azt vastag betűkkel kinyomatja és rákiáltja a «*feszítsd meg*»-et.

De Csápori úr tovább is megy. Mint egy akaratos

gyermek fölteszi magában, hogy ő bizonyos szavakban mást fog keresni, mint a mit azok kifejeznek. Így például nem átalja kijelenteni, hogy a hol a szabadkőművesek azt mondják «függetlenség, szabadság, szeretet», ez «a ker. katolika Egyház igaz elveinek tagadását jelenti».*) A hol pedig azt mondják «babona és előítélet», ott ő már tisztában van s ez is katolikus üldözést, «a kinyilatkoztatott vallás igazságai elleni izgatást jelent».**)

Ha Csápori urat erre a térre akarnánk követni, akkor kisüthetnénk, hogy egész röpirata virágnyelven van írva s mindenütt, a hol valamit bizonyítani akar, ott tulajdonképpen ravaszul tagad, s a hol valamit tagad, ott nem mond semmit, s így tovább.

Az ilyen tudatos ferdítés nem illik egy felszentelt paphoz.

Nem szabad a kákán csomót keresni.

Ha pedig valaki mégis csomónak akarja feltüntetni azt, a mi nem az, arról azt szokták mondani, hogy vagy nem lát, vagy nincs tapintata.

És Csápori úr tényleg annyira. használja a szabadkőművesség ellen az ő camera obscuráját, hogy ma már mindent, a mi szabadkőművesség köréből jön, a *színvakság* hatása alatt feketének lát, vagy legalább is feketének akar feltüntetni.

És a színvakság nem valami kellemes dolog.

Színvakokkal a színek fölött vitázni nem lehet.

És legújabb munkája***; tele van ilyen színvaksággal. Piros boríték alatt fekete tartalom.

*) *Ámítás és Valóság* 16. lap.

**) U. o. 66-67. lap.

***) *Ámítás és Valóság*. Adatok a szabadkőművesség leálcázásához. Írta dr. Csápori Gyula. Ara 50 kr. *Esztergom*. Nyomtatott Buzárovics Gusztávnál.

Ez az újabb kísérlet, melylyel Csápori úr a szabadkőművességet «leálcázni» kívánta, megérdemli hogy legalább fölületesen foglalkozzunk vele.

Nézzük egytől-egyig azokat a «súlyos» vádakat, melvekkel a többször említett szerző úr a szabadkőművességet tönkre szeretné silányítani.

Első tekintetre is látszik, hogy színei kopottak, chablonja nagyon vedlettek, fogásai esetlenek s az egész manőver százszor kitaposott ösvényen halad.. A békés szellemű civilizáció ez ösvényt sokszor felszántotta, behintette a béke magvait; de bizonyos urak nem nyughatnak, nekik újra le kell taposni azt a nyomot, mert ezzel egyrészt «érdemeket» akarnak szerezni a magok jövőjének és zavar-talanul fényes existenciájának biztosítására, másrészt – és ez mellékes cél – talán szolgálatot is vélnek tehetni amaz ultramontán velleitásoknak, melyek a szabadkőművességet, a haladás és civilizáció e fáklyavivőjét, szeretnék a föld színéről elsöpörni, hogy ne állja útját az ő hatalmuk visszaállításának.

Lássuk tehát az «Ámítás és Valóság» argumentumait és eszközeit a szabadkőművesség leálcázásához.

Az olasz Nagyoriens körlevele.

A múlt év utolsó napjaiban Csápori úr egy körlevelet hozott magyar nyelven nyilvánosságra, melyet, szerinte, az olasz szabadkőművesség legfőbb hatósága, az olasz Nagyoriens 1886-ban intézett az olasz páholyokhoz, s «melyben a szabadkőművesség törekvései *majdnem tel-*

jesen leplezetlenül tárgyaltatnak s a testvérek határozottan kereszténységellenes czélok megvalósítására buzdíttatnak».'

Ezt a körlevelet Csápori úr «Amitás és Valóság» című röpiratában újból lenyomatta, mintha tartott volna tőle, hogy egyszeri kinyomatás után úgy sem hiszik el.

Erre a körlevélre írta a «Pester Lloyd» a következő pár sornyi újdonságot.*

«*Ein Aufsitzer*. Se. Hochwürden Dr. Július Csápori versendet aus Gran «Das geheime Rundschreiben des Grossorientes von Italien über die Bestrebungen der Freimaurer» in ungarischer Uebersetzung. Wie wir von *vertrauenswürdiger* Seite erfahren, ist dieses geheime Rundschreiben von einem Spassvogel verfasst, dem die italienische «Cività Cattolica» welche dasselbe zuerst veröffentlichte, schnöde auf den Leim ging, was übrigens bereits vor Monaten in unwiderleglicher Weise konstatiert worden ist. Se. Hochwürden scheint aber hievon keine Ahnung gehabt zu haben, als er sich entschloss, das nicht ernst zu nehmende Machwerk auch dem ungarischen Lesepublicum zugänglich zu machen.»

Ez a kis notiz nagyon felháborította Csápori urat, s habár ő biztosan tudta, hogy neki van igaza, miután a «Pester Lloyd» szép magyar hazánkban nagyon el van terjedve, föltette magába, hogy *kutatni* és bizonyítani fog.

És tényleg, 1887. december 29-ike óta szorgosan kutatott, s elhatározta, hogy be fogja bizonyítani a körlevél valódiságát.

Csakugyan be is bizonyítja.

Írt az olasz, francia, spanyol és belga Csáporiknak és Taxiloknak s ezek azt írták neki, hogy a körlevél persze, hogy igazi és eredeti.

* «Pester Lloyd» 1887. decz. 29-iki esti lap.

Aztán, hogy ne volna igaz, mikor a «Civiltà Cattolica» e Csápori úr előtt «nagytekintélyű és szabadkőműves dolgokban megbízható» lap szintén nemcsak kinyomatta, hanem még külön lenyomatban ki is adta.

Aztán a «Magyar Állam» is közölte.

De a mi még ennél többet is bizonyít, az olasz Nagyoriens nem czáfolta meg sem a «Civiltà Cattolica», sem a «Magyar Állam», sem Csápori Gyula úr közléseit.

Tehát világos, hogy igaz a körlevél.

Nem is akarjuk Csápori úr e meggyőződését megháborítani.

Csak néhány szerény észrevételünk van.

Először is tudvalevő dolog, hogy az olasz Nagyoriens nem szokott a «Civiltà Cattolica»-val polemizálni, sem annak támadásaira reflektálni.

Másodszor magok a tekintélyesebb olasz napi lapok is kijelentették, hogy a «Civiltà Cattolica» közleménye – apokriph s egy jóízű tréfa szüleménye. Ezt azonban a «Civiltà Cattolica» nem tartotta érdemesnek figyelem be venni.

Harmadszor: tudunkkal a «Civiltà Cattolica» szerkesztője nem tagja a szabadkőműves szövetségnek és neki biztos tudomása nem lehet arról, tényleg eredeti-e az általa közölt körlevél.

Negyedszer: Az olasz szabadkőműves páholyoktól általunk beszerzett hiteles információink szerint *az olasz Nagyoriens a Csápori úr által fordított s a «Civiltà Cattolica» által közölt körlevelet soha ki nem adta s az sem az olasz, sem más páholyoknak soha meg nem küldetett.*

Azt az eljárást tehát, melylyel e körlevél tartalmát

terjesztették s a szabadkőművességnek keresztényellenes tendenciákat akartak tulajdonítani, nálunk profán nyelven úgy hívják: *Bauernfängerei*.

Egyébként a «Pester Lloyd» e tárgyban Csápori úr most megjelent könyvére vonatkozólag a következőket írja: *

Herr Dr. Július Csápori in Gran hat wieder einmal Zeit gefunden, Daten zur Entlarving der Freimaurerei zu sammeln und er hat dieselben unter dem Titel «Ámítás és valóság» (Täuschung und Wirklichkeit) bei Gustav Buzárovits in Gran drucken lassen, welche Broshüre für fünfzig Kreuzer Jedermann zur Verfügung steht, Wir nehmen von dieser Bereicherung unserer Literatur schon aus dem Grunde Notiz. weil die Broshüre sich sehr eingehend, wenn auch nicht gerade in besonders schmeichelhafter Weise, mit unserem Blatté beschäftigt. dem Se. Hochwürden Herr Csápori es nicht vergessen kann, dass dasselbe ein von der «Civiltà Gattolica» mitgetheiltes Rundschreiben des Grossorients von Italien für die Erfindung eines klerikalen Spassvogels erklärte. Wenn der Autor sich nun mit Händen und Füßen, wir möchten sogar mit dem Engländer sagen: mit Zähnen und Nageln, dagegen verwahrt, als ob er jenem Spassvogel aufgesessen wäre und auf die Authentizität jenes geheimen Rundschreibens schwört, so möchten wir ihm nur zu bedenken gebén, dass «affirmanti incumbit probatio», nicht wir habén zu beweisen, dass das Schriftstück falsch ist, sondern Herr Csápori müsste den Nachweis führen dass es echt sei.

* 1888. márczius 21-én megjelent esti lap; 67-ik szám.

Uebrigens, wenn in der Redaktion des «Pester Lloyd» wirklich so viel Freimaurer sitzen, als Se. Hochwürden meint, dann sind diese sicherlich berechtigter über die Authentizität jenes Machwerkes zu urtheilen, als Herr Dr. Július Csápori, der eingestandermaßen kein Freimaurer ist und in Gran alltäglich für die ewige Verdammniss aller Freimaurer betet.

Bizony a mai hitetlen világ már nem elégszik meg azzal, hogy valamit állítanak, hanem be is kell azt bizonyítani.

És bármennyire haragszik a miatt Csápori úr, hogy az ő egyszerű állítását nem hitték el, még is csak igaz az, hogy a ki haragszik, annak nincs igaza.

Nagypáholyok inkriminált nyilatkozatai.

Hogy dr. Csápori Gyula tényleg bebizonyítsa, hogy milyen veszedelmesek ezek a szabadkőművesek, elmegy még egyszer Italiába, Szászországba, Belgiumba, Franciaországba, Spanyolországba, Amerikába és Braziliába s az ottani Nagypáholyok által tett nyilatkozatokat igyekeznek magas Ítélszéke által inkriminálni.

Először is bebizonyítja, hogy az olasz Nagyoriens politikával foglalkozik, mert egy körlevelében a következő passzus van:

Tekintve a szabadkőművességnek sajátos jellegéi elengedhetetlenül szükséges, hogy a Testvérek mindig fenkölt és nyugodt álláspontot foglaljanak el és a jelöltek megválasztásában ne pártszenvédélyek, hanem *a*

legjobb és legtisztább hazaszeretet által vezéreltessenek. Minthogy a mi intézményünk arra törekszik, hogy megszilárdítsa a jellemeket, megjutalmazza a magán és polgári erényeket művelje és tiszteletben részesítse a tehetséget, kiszélesbitse a közszabadság örökségét, tanulmányozza és megoldja a kérdéseket, a melyek az emberi társadalmat izgatottságban tartják s szünet nélkül harcoljon a klerikalizmus – az egyedüli párt ellen, mely ellen a gyűlölet szent – azért a szabadkőművességnek mindazon jelöltek ellen kell küzdenie, a kik nem adták vagy nem adják jelét függetlenségüknek, nemes önzetlenségüknek, szabadságszeretetüknek, elfogulatlan gondolkozás módjuknak, a munkás osztályok javát célzó gondoskodásuknak, a népnevelés és népoktatás kiszélesbítését kívánó állandó óhajuknak s ama szilárd és határozott akaratuknak, hogy az ország ama kötelekektől, melyek azt a még mindig életre ébredező és merész összeesküvéseket forraló Pápasághoz kötik, megszabadíttassék.

Minden szabadkőművesnek erélyesen közre kell működnie, hogy a választás mindenütt ezen eszmék szerint történjék. Ekként meg fognak felelni a szövetség magasztos céljainak s így fog közöttük tökéletes egyetértés uralkodni. Olaszországban sincs csak egyetlen egy szabadkőműves sem. a ki, bármilyenek volnának is különben politikai nézetei, nem akarná jellemes, tehetséges és becsületes emberek választása által az ország dicsőségét biztonságát és jólétét előmozdítani.

E körlevél általános szellemét minden józan, okos ember méltányolni fogja. Csak két passus van benne, melyet *mi*, itt Magyarországon **nem** méltányolunk és pedig az, mely a klerikális pártot olyannak decretálja, mely ellen a gyűlölet szent, a másik, mely az összesküvést forraló pápaság kötelekeiről tesz említést.

Mi, magyarországi szabadkőművesek, nem ismerjük ezt a szót: *gyűlölet*.

Mi ellenségeinket sem gyűlöljük.

Küzdünk az ész. az értelem fegyvereivel ellenük, érveiket érvekkel igyekszünk megdönteni; de a gyűlölség ki van irtva szívünkéből még velők szemben is. És ezt nem ma írjuk és állítjuk először. Ez a mi iskolánk, melyre az emberszeretet magasztos elve tanított meg bennünket.

Mikor Csápori úr «A szabadkőművesellenes szövetség kézikönyve» című röpirata megjelent, a «Hajnal» 1888, évi 2. száma (10 lap) a közetkezőket írta:

Szégyeljük, hogy a mai felvilágosodott és haladó korban a magas klérus zsoldjában tarthat oly embereket, kik tudva ily sötét és aljas rágalmakkal mocskolják be a világ legnemesebb társaságát, melynek – mint minden emberi intézménynek – lehetnek hibái és hiányai, de a melynek céljaihoz, céljainak magasztosságához a gyanúnak árnyéka sem fér.

Közönséges emberek között a rágalmazás ilyen mértéke a gyűlölséget s a boszúérzetet idézne fel a rágalmazó és szövetségesei ellen. Mi nem akarunk a közönséges emberek közé tartozni, mert szövetségünk elvei azt parancsolják nekünk, hogy kövessük a legigazabb hitvallást, melyet a legelő szabadkőműves, Jézus Krisztus prédikált: szeresd felebarátodat mint tenmagadat és légy elnéző hibái, kegyelmes bűneivel szemben.

A harcot, melyet az egész vonalon, főleg Spanyol-, Francia-, Olasz- és Magyarországon folytat ellenünk az ultramontán sereg, szánalommal nézzük, mert a hazugság, a rágalom és a tájékozatlanoknak való félrevezetésével, tehát a legnemtelenebb fegyverekkel harcolnak ellenünk.

De azért szálljon magába Csápori úr, vessen egy pillantást amaz üldözésekre, melyekkel az olasz papság bizonyos része évszázadok óta zaklatja és háborítja a szabadkőművességet, képzelje magát az üldözött, megtáma-

dott, rágalmozott olasz Nagyoriens helyébe és mondja meg igaz lelkére, ha ő volna az olasz szabadkőművesek Nagymestere, ki tudta volna hagyni azt a két passust, melyet mi – a mi viszonyainkat tekintve – nem tudunk méltányolni? . . .”

Egy másik olasz körlevelet is közöl Csápori úr, melyből a következő passust emeljük ki:

Jóllehet az olasz szabadkőművesség azon alapelvehez, hogy a vallási és politikai ügyekben nem avatkozik, következetesen hű maradt, azt azonban még sem mulaszthatta el, hogy a katolikus babona ellen tudományos és erkölcsi utón ne harcoljon, s a lelkiismereti szabadság és humanismus legfőbb érdekeiért a szent és szükséges háborút ne folytassa, sőt el kell ismerni, hogy a jelen küzdelemre ő fújta meg az első riadót.

Mindenesetre el kell ismerni, hogy ha egy szövetség föladataul tűzte ki, hogy a *babona* ellen küzdjön, annak mindegy akármiféle az a babona; az, hogy zsidó, kálvinista, luteránus vagy unitárius babona-e vagy talán katolikus, az egyre megy. És ép úgy mint minden vallás- és felekezetben” ember lehet gonosztevő, úgy megeshetik, hogy bizonyos vallású emberek között jobban el van terjedve a babona. De a vallás nem akadály arra nézve, hogy a szabadkőművesség valamely országban a babona ellen, vagy pláne valamely vallás babonája ellen küzdjön.

Tovább utazván Csápori úr egy wormszi profán lapot kinevez «nyíltan bevallott szabadkőművesi lapnak» és annak egy cikkéből ártatlan mutatványokat közölve, azt naiv iámborsággal a szabadkőművesség ellen akarja fordítani.

Majd ismét *Findel* .1. (J. egyik könyvéből kiböngészett passussal akarja bebizonyítani, hogy a szabadkőművesség az egyházat olyannak tartja, «mely már nemcsak semmi értékkel sem bír, hanem melyet egyenesen hátrányosnak kell tekinteni». Ez pedig oly világos beszéd, mely Csápori úr szerint «semmiféle magyarázatot nem tűr».

Hm! Hm! Tehát nem is bocsátkozunk magyarázatokba.

Csak azt kívánjuk Csápori úr kedvéért megjegyezni, hogy ha már *egyes* szabadkőműveseknek ilyen – senki megbízásából és egyedül a maga nevében – tett gondolatait ilyen fontosaknak tartja, legyen szíves ama szabadkőművesek nyilatkozataira is figyelemmel lenni, a melyek éppen az *ellenkezőt* állítják.

És miután ily értelmű nyilatkozatokat alább közölni fogunk, még csak arra figyelmeztetjük Csápori urat, hogy a szabadkőművesség tiszteli minden embernek egyéni meggyőződését és tiszteletben tartja a gondolatszabadságot. Ezért – ha valaki ma azt mondaná, a mit *Findel* fönnebb mint egyéni nézetet kifejez, ezt azért a szabadkőművesség nem fogja anathémával sújtani. Mert a szabadkőművesség minden új eszmével szemben azt az álláspontot foglalja el, hogy:

Minden új eszme, minden új rendszer számára is igényli a tudományos kutatás és vitatás szabadságát valamint ezen tudományos kérdésekben minden egyes tagjának is föntartja meggyőződésének függetlenségét.

De ha Csápori úr azt akarná elhithetni hívőinek szent seregével, hogy mert Findel ezt mondta, a szabadkőművesség is ez elvet vallja és követi, ez – ha nem korlátolt felfogás – legalább is banális naivitásra mutat. Csak fogjon magának balekot, a ki ezt el is hiszi.

Ugyanez áll a *Belgiumból* vett példát illetőleg, midőn Csápori úr *Boulard* testvérnek egy 1854-ben tartott szónoklatából azt akarja bebizonyítani, hogy Boulard a mellett kardoskodott, hogy a páholyok politikai és vallási kérdésekkel is foglalkozzanak.

Szép, hogy Csápori úr Boulard testvér beszédének amaz indokait is felsorolja, melyek őt e nézetének kifejtésére ösztönözték. Boulard beszédjének ezen, még ma is érdekes része a következő:

Midőn a püspök urak látszólag a nagyböjt alkalmából pásztor leveleket írnak, melyek tulajdonképen *magas és furfangos politikát foglalnak magukban*; midőn az ország, mint sajnosán tapasztaljuk, telepekkel arasz tátik el, melyek *szerves intézményeknek* hivatnak, de melyeket én naplopók intézeteinek nevezek (helyeslő nevetés): midőn annyi felnőtt, erős, izmos ember szemeink láttára minden munka nélkül szegényeink s derék, becsületes munkásaink kenyerét fogyasztja: akkor igen is azt mondom, hogy nekünk jogunk, sőt kötelességünk vallási kérdésekkel, kolostorokkal foglalkozni.

S ha végre 1854-ben a XIX. század felvilágosultságának delén azt kell hallanunk, hogy új csodákat hirdetnek, a népnek, a belga népnek új szentet adnak

s azt ajánlják, hogy a betegségeket la salettei vízzel gyógyítsák: nos, akkor a szabadkőművességnek kell-e vagy nem vallási kérdésekkel foglalkoznia, kell-e vagy nem egyesülnünk, hogy az ilyen visszaéléseket megszüntessük?

Íme így értjük mi a haladást és a politikai és vallási kérdésekkel való foglalkozást

Ugyanezen szónok beszédje végén a sajtóról is szólt, mondván pedig a következőket:

. . . Midőn látom, hogy minden jezsuita ház mellett egy nyomdát rendeznek be s egy gonosz lapot alapítanak, akkor azt mondom, hogy minden szabadkőművesi templom mellett is ott álljon résen e törvényes és alkotmányos nagyhatalom s hirdesse az igazságot, a mint amazokat a hazugság és gyalázat mellett szólaltatják meg.

Végre pedig annak beigazolására, hogy a nagyoriens is sanctionálta a szabadkőművességnek a politikával való foglalkozását, Csápori úr a belga nagyoriens határozatát közli:

A páholyoknak nemcsak jogukban áll, hanem kötelességük is **az általuk politikai állásokhoz segített tagoknak politikai szereplését ellenőrizni** s midőn e szereplés nem oly irányú, hogy a társadalmat az igazság fáklyájával felvilágosítani képes volna, ezért • felelősségre vonni; kötelesek továbbá e tagok magyarázatait, ha kielégítők, jóakarólag elfogadni, ha pedig elégtelenek, e tagokat rendreutasítani s őket, ha talán politikai életükre vonatkozó szabadkőművesi kötelességeiket tudva és akarva teljesíteni nem akarnák, a szabadkőművesség kötelékéből kizárni.

Ez a határozat pedig csak azt bizonyítja, hogy sehogyan nem lehet a Csápori úr által kijelölt bűnös határo-

zatok közé sorozni. A mit a nagyoriens főnebbi határozatával kimondott, az nagyon is észszerű, s belgiumi szempontból tekintve nemcsak méltányos, hanem természetes is.

A *francia* páholyok fölötti inquisitióban Csápori úr incrimálja Lefebere d'Aumale nagyszónok 1841-ben tartott ünnepi beszédének következő passzusát:

«Még csatatéren is látni lehet harczeleket, a kik már-már leszúrnák egymást, de bizonyos jelre legott fölhagynak a küzdelemmel mert a szabadkőművesség hatalma előtt még a háború kérelhetetlen törvényei is meghajolnak, s ez talán a leginkább kézzel fogható bizonyosság a szabadkőművesség óriási hatalma mellett. A háború elpusztítja a városokat, az államokat, a háború maga a pusztulás: s íme, amit sem a királyok, sem a várak, sem a nagy hadvezérek nem tudnak megakadályozni, egyetlen jel megakasztja a háborút pusztításaiban, egyetlen jel, egyetlen szó véget vet az öldöklésnek. Ezen tisztes (vénérable) jelre a harcos felek elhanyagolják fegyvereiket, egymást a kibékülés csókjával illetik s egy pillanat alatt, miként azt esküjök előírja, ismét barátokká és testvérekké lesznek.»

Minden ember, a kinek szíve van, meghatottan olvassa ez emberiségi szempontból is nemes, magasztos szavakat.

Csápori úr azonban ebben árulást és sértést lát a katonai eskü szentsége ellen. Mintha az a katona, a ki vele egy azon nemes eszméért küzdő testvérét a harcban kikerüli, már tétlenségre és árulásra volna kényszerítve a többiekkel szemben.

*Spanyolország*ra térve Csápori úr közöl egy körlevelet melyben egy szabadkőműves káptalan tiltakozik egy Martmez Virgil nevű oviedoi püspök által a szabadkőműves eretnekekről tartott beszédben felhozott rágalmak ellen. E körlevél egyszersmind ellenszereket ajánl a szabadkőműves - *ellenes* szövetség tervezői és spanyolországi terjesztőivel szemben. Éppen oly modorban szól Martmez Virgil és társai ellen, mint ez «a szabadkőműves eretnekek»-ről. *A ki szelet vet, vihart arat!*

Reméljük, hogy ezt csak Csápori úr is méltányolni fogja, mert hogy ezt természetesnek találja, az abból derül ki, hogy a spanyol körlevelet minden kommentár nélkül közli.

Végre *Amerika* sem kerülhette ki sorsát, dr. Csápori úr karjai odáig is eljutottak s a nagypáholyok körleveleiből szemelvényeket közöl, melyekből mutatóul álljanak itt is a következők:

«A sajtó, az iskolák, a nyilvános felolvasások útján meg kell mutatni a népnek, mik a kötelességei és jogai, hogy fölébredjen benne a vágy. megismerni ama boldogságnak az árát és eredetét, amelyet a klerikális reactió számára készített. Akkor majd szégyenelni fogja magát eddigi tudatlansága miatt s lerántja szeméről ama szolgálai szemkötőt, melylyel az emberi lelkiismeret elnyomói szeméit bekötötték. A felvilágosodás a fekete ruhások nagy seregének boszúságára mindinkább elterjed s az emberi társadalom nem fog többé hinni az általuk terjesztett babonának.»

Egy másik körlevélből:

«A háború be van fejezve s vele elenyészett az indok, a mely a szabadkőművesek száját, midőn a profán kérdések tárgyalására templomaikban összegyűltek, zárva tartotta. A kérdések, melyeket a védnök egy magas oszlopra irt, hogy azokat mindenki olvashassa, a következők: a haza méltósága és jóléte s az ezeket biztosító béke, szabadság és egyenlőség. E kérdések lényegükben szabadkőművesi kérdések s a szabadkőműveseknek, ha ezen dicső névre méltók lenni akarnak, kötelességük minden erejükkel közreműködni, hogy amaz eszmék megvalósuljanak.

Midőn a Nagypáholy a testvéreket ily működésre buzdítja, ezáltal épen nem szegi meg amaz alapszabályt, mely a politika és a vallás fölötti vitákat tiltja, s melynek megtartása kiválóan azért szükséges, mert a páholyok épen arra valók, hogy azokat, a kik más helyen nem találkozhatnak, kebelükben egyesítsék; mindazonáltal még sem zárkozhatunk el ama kérdések tárgyalása elől, a melyeket ellenségeink támasztanak.

A Nagypáholy ellenségeinek tekinti azokat, a kik a szabadkőműves társulatok ellen összeesküdtek és küzdenek, azokat, a kik haza tekintélyét nem respectálják, azokat, a kik a közbékét megzavarni iparkodnak, azokat, a kik az emberi észet elfojtani s a tudatlanság által uralkodni akarnak, azokat, a kik a fanatismust élesztik és a babonát terjesztik, s végre mindazokat, a kik a szabadkőművesi elvek és törekvések iránt gyűlölettel viseltetnek

A haza méltóságát védeni, nem annyit tesz, mint politikával foglalkozni, mert hisz ha annyit tenne, a szabadkőművesség önmagának mondana ellent, midőn azt tanítja, hogy a hazaszeretet a szabadkőművesnek első kötelessége; a szabadkőművességnek sikra kell szállnia, midőn a haza ellensége nyíltan a szabadkőművesesség ellen is küzd. a melyre már eddig is annyi átkot szórt s még most is naponkint és szüntelen szór.

Mindezekből pedig Csápori úr azt magyarázhatja ki és azt konstatálhatja, hogy a szabadkőművességre veszélyes tanok hirdetését ráfogni nagyon bajos. Ámítással, hazug színekkel, rabulistikával, ravasz fondorlatokkal s jezsuita fogásokkal ma már nem megyünk messzire. Kérdezze meg a művelt, józanul gondolkozó, felvilágosult embereket: mit szólnak e szemelvényekhez?

Mindenki azt fogja mondani, hogy **egy társulat, mely ily magasztos elveket hirdet, az méltó az emberek legjobbjaik támogatására.**

Inkriminált magyar beszédek és iratok.

Áttérve hazai viszonyainkra. Csápori úr mindenkéltől csöndes borújában a fölött elmélkedik: vájjon az ő szemében mégis *titkos* társulat-e a mienk, melyet ő annak tart, mi pedig nyíltan valljuk és hirdetjük, hogy nem az, mert a kormány által jóváhagyott alapszabályokkal bír, s minden páholy alakulásáról külön jelentés tétetik a politikai hatóságnak és minden páholy elnöke az illető helyi hatóságnak hivatalosan bejelentetik.

Higye meg Csápori úr, hogy mi sokkal kevésbé vagyunk *titkos* társaság, mint például a nemzeti kaszinó.

De hogy nem vagyunk *titkos* társulat, az onnan is kiderül, hogy Csápori úr hozzá tudott jutni – fölteszszük a tisztelendő úrról, hogy tisztességes úton – a szabadkőművesek irataihoz, beszédeihez, névjegyzékéhez, szer-tartás-könyveihez, szerszámaihoz stb. Talán nem lepjük meg vele a világot, ha itt is fölemlítjük, hogy Esztergom-

ban Csápori és Társai urak kitűnően fölszerelt **szabadkőművesi múzeumot** tartanak fenn, melybe rendkívüli szenvedélyvel gyűjtenek a szabadkőművességre vonatkozó minden adatot és tárgyat.

De hogy is jutott ő ezekhez a tárgyakhoz?

«Becses» röpiratának 62-ik lapján laposat mosolyog a szent atya és kezeit simogatva kenetteljesen mondja: *az isteni gondviselés* hozta mindazokat napfényre.

Szent atyám! Engedje meg, hogy arra figyelmeztessem, hogy nálunk az ilyen «isteni gondviselés»-t profán nyelven úgy hívják: pénz és spiczliskedés.

A mivel különben legtávolabbról sem akarjuk rosszszalni vagy kárhoztatni a főtisztelendő úr fáradozásait!

Ellenkezőleg!

Higye meg Csápori úr – és ezt igaz, őszinte szívből mondjuk – Ön nagy szolgálatot tesz nekünk működésének illetően folytatásával; mert irataival bebizonyítja, hogy a szabadkőművességet elődei hiába rágalmazták galádul! Az Ön által közölt citátumok a napnál fényesebben bizonyítják, hogy egy társaság, melyre minden áldozatuk és erőlködésük mellett az ultramontanok semmi – emberi felfogás szerint – rosszat rá nem foghatnak s melyet mégis annyira üldöznek: *az a társaság nagy szolgálatot tehetett és van még hivatva tenni az emberi haladás szent ügyének.*

Az Ön elődei vastag hazugságokat és képtelenségeket nyomattak le, melyek fölött kaczagott profán és szabadkőműves egyaránt.

Ön azt bizonyította be, hogy azzal a kém-rendszerrel, melylyel önök és társaik a szabadkőművességet körülvesszik, bizonyára régen megkaparítottak volna mindent, a mi a szabadkőművesség működését hátrányos színben

tüntethette volna föl. Hogy ezt nem tették eddig s nem fogják tenni ezentúl sem, ez annak a jele, hogy a magyarországi szabadkőművesség működésében eddig egyetlen egy foltot sem voltak képesek fölfedezni. Hanem azért csak szidják önök is, mert Rómából az a rendelet és az ultramontánoknál ez a «divat».

Hát jó. Folytassa ön is Csápori úr.

Az ön legújabb könyvében például többek között azt írja, hogy 1861-ben az első magyar páholyt a következők alakították: gróf *Károlyi* Ede elnöklete alatt, gr. *Csáky* Kálmán és *Tivadar*, gr. *Eszterházy* István, gr. *Teleky* Gyula, b. *Vay* Béla, *Komáromy* György, *Zsarnay* Imre, *Almássy* Pál, *Szerényt* Ede és *Limmitzer* Sándor.

Ez a szabadkőművesek újabb generációja előtt még ismeretlen adat a közönségre bizonyára azt a hatást teszi, hogy egy társulat, melynek alakításában olyan hazafiak vettek részt, mint a kiket épp most említettünk, az csak nemes, üdvös czélokkal bíró társulat lehet.

Magyarországra térve Csápori úr mindenekelőtt inkriminálja *Uhl* Sándor testvérnek 1876. nyarán tartott jánosnapi ünnepi beszédét, illetőleg annak egy passusát, melyet Csápori úr a *Zirkelből* fordított le magyarra, az ő szája íze szerint.

Mi kikerestük azt a passust eredeti szövegében, mely a «Keleta (Magyarország Jánosrendű Nagypáholya tisztikarának hivatalos közleményei) II. kötetének 174-ik lapján található.

Lássuk a két szöveget egymás mellett.

Csápori szövege:

Ha tehát nem akarják, hogy *a rendnek valódi tendenciái félreismertessenek, úgy térjenek minél előbb a komoly munkához vissza és a gyakorlati jótékonytságot, mint a királyi művészet mellékágát mellesleg, de csakis mellesleg gyakorolják.*

A szabadkőművességnek oly feladatot kell megoldania, a mely évezredeket vesz igénybe. *A fölvilágosodás terjesztése, az emberiségnek a babona és előítéletek bilincseiből felszabadítása, oly intézményeknek, melyek az emberiséget műveltebbé, igazán szabaddá és boldogabbá teszik, előmozdítása:* ezek a célok, a melyeknek megvalósításán a szabadkőműveseknek okos eszközök segítségével munkálkodni kell. Ilyen értelemben vett szabadkőművesi működésre a talaj hazánkban – sajnos – még igen nagy s *a szellemileg legszabadabbaknak s a kor legjobbainak* ily működésben egyesülniük kell.

Ilyen célokat nem lehet szegény- és menházak alapítása által elérni, hanem csak úgy, hogy **a szabadkőművesi szellemet a családi, nyilvánossági és társadalmi életbe átplántáljuk.**

Eredeti szöveg.

Ha tehát nem akarjuk a szövetség valódi alapelveit félreismerni, térjünk mielőbb vissza a komoly munkához, gyakoroljuk a gyakorlati jótékonytságot, mint a királyi művészet egyik ágát mellékesen, de csakis mellékesen.

A szabadkőművességre oly feladat megoldása vár, mely évezredeket vesz igénybe. A fölvilágosodás terjesztése, az emberiség felszabadítása a vakhit és előítéletek alól, támogatása azon intézeteknek, melyek által az emberiség valóban műveltebbé, gazdagabbá és boldogabbá válik; ezek ama feladatok, melyek megoldására a szabadkőműveseknek meg kell választani a bölcsesség által javasolt eszközöket. A tér az ily értelemben jelzett szabadkőműves tevékenységre – sajnos – hazánkban még igen nagy, és szellemileg legszabadabbaknak, a kor legjobbainak kell az ily működésre egyesülniök.

Ily munka szegényházak, menhelyek, sat. által nem létesíthető; de igen is a szabadkőművesi szellemnek a család, a nyilvános és a társadalmi életbe való átplántálása által.

Egy kis különbség van a két szöveg között, de nem lényeges.

Csápori úr inkriminálja az idézett remek beszéd igazán szép passusát.

Pedig higgye meg tisztelendő szent atyám, hogy azt a beszédet, illetőleg az abban kifejezésre jutott nemes eszmét elmondhatta volna s elmondhatja még ma is minden magyarországi pap s maga az esztergomi prímás ő eminezeziája is, mert az előítélet és babona ellen ép úgy kötelessége a magas klérusnak küzdeni, mint a szabadkőművességnek. Sőt még sokkal inkább a klérusnak, mert ennek gazdagabb, hatalmasabb eszközei, és több alkalma van e ezélra!

Babona és előítélet!

Ebbe a két szóba kapaszkodik bele Csápori úr s azt hiszi, hogy ezalatt a szabadkőművesek «a kinyilatkoztatott vallás igazságaiban való hitet» gondolják. Ez egyszerűen ráfogás. Ravasz fondorlat. Alább ki fogjuk mutatni, hogy mikép vélekedik a szabadkőművesség (hazánkban) a vallásról, most elégedjék meg Csápori úr azzal, hogy babona előítélet alatt tényleg babonát és előítéletet gondol a szabadkőművesség.

Legnagyobb bizonyossága ennek az, hogy az elhunyt népszerű író, *Varga János* testvér, a szabadkőművesség megbízásából írta «*Babonay* című elterjedt és kitűnő könyvét.

Még egy passust kifogásol Csápori úr!

Nem szereti, hogy *Uhl Sándor* azt kívánja, hogy *a szabadkőművest szellemet plántáljuk át a családi, nyilvános és társadalmi életbe.*

Persze «szabadkőművesi szellem» alatt Csápori úr

szintén valami gyanúsat gondol, pedig szabadkőművesi szellem az, a mi a szabadkőművesség céljaival összhangzásban van.

És a szabadkőművesség főadatai Magyarország Symbolikus Nagypáholyának első §-a értelmében a következők:

A szabadkőműves testvérek és a páholyok magatartására nézve legfőbb zsinórmértékül a *tiszta emberi erkölcs törvénye szolgál*.

Tagjaitól a szövetség hitvallást nem kíván. A szövetség *jó hírnevű független férfiakat* fogad be tagjaiul, *kik testvériesen egyesülnek a szellemi s erkölcsi nemesbülésre irányzott törekvésükben*, minden tekintet nélkül a fajra, nemzetiségre, vallásra, társadalmi helyzetre vagy politikai pártállásra.

A szabadkőműves minden igazi meggyőződést tisztel.

Tagjaitól a szövetség megkívánja, hogy nézeteik és állásaik különbsége esetében is *egymást testvér gyanánt tiszteljék* és soha meg ne sértsék ama szeretetet, mely az embereket egy atya gyermekei gyanánt fűzi egymáshoz.

A szövetség *lelkiismereti, vallási és a szellemi szabadság erkölcsi alapelveinek hódol*. Kárhozzat minden kényszert, mely ezen szabadságot veszélyezteti és minden üldözést, mely bármily hit vagy gondolkozás ellen gyakoroltatik, valamint minden törekvést, mely a felebaráti szeretettel ellenkezik.

A szabadkőműves-szövetség tiszteli tagjainak vallási és politikai meggyőződését és határozottan kizár gyülekezeteiből minden vallási és politikai vitatkozást. *Tagjait kötelezi, hogy engedelmeskedjenek azon ország törvényeinek, melyben élnek*.

A páholy főtevékenysége befelé irányul, a mennyiben főként a testvéreket *öntökéletesbülésükben* elősegíti

és a humanizmus felismerésére és gyakorlására serkenti.

Ezenkívül buzdítja a páholy a testvéreket közhasznú és jótékony tevékenységre, az erénységre a családban úgy mint a polgári életben,

*A hazaszeretetet és a közügyek körül kifejtett hasznos munkásság a szabadkőműves egyik legszen-
tebb kötelessége.*

A szabadkőművesek kötelesek saját nemesbűlé-
sükön munkálkodni és egymást ebbeli törekvéseikben támogatni, a páholy törvényeit híven megtartani, a páholyok belmunkássága és a testvérek személyes bizalmi viszonyai iránt lelkiismeretes kíméllettel viseltetni, a páholy becsületét erejükhez mérten megóvni és érdekeit előmozdítani.

Jogukban áll a szabadkőműveseknek meggyőző-
désüket követni és azt a szövetség szabályainak, vala-
mint a páholy netaláni külön szabályainak korlátai közt nyíltan kifejezni.

A szabadkőművesség a munkát az emberi nem parancsoló törvényének tekinti; ezt tagjainak kötelességévé teszi s a henyélést kárhóztatja.

A szabadkőművesség az emberi nem egyetemle-
gességén alapulván, az összes emberiségre iparkodik kiterjeszteni a testvéri köteleket, mely a szabadkőmű-
veseket a föld színén egyesíti: tagjait a testvériségi
érzésnek szóval s jópéldával való terjesztésére buzdítja.
Tehát Csápori úr most már tudja mit értett Uhl
Sándor és mit értünk mi «szabadkőművesi szellem» ter-
jesztése alatt.

Továbbá Csápori úr mutatványokat közöl *Sternberg* Ármin és *Bresgen* Miksa, a Humanitás páholy tagjainak beszédjeiből, melyekben a Világ-Egyetem Nagy Építőmesterének fogalmát meglehetősen reálisan interpraetálják.

Csápori úr ugyan tudja, hogy a szabadkőművesség egyik alapelve (lásd alapszabályok 1. §. 11. pont) a következőképpen szól:

Jogukban áll a szabadkőműveseknek meggyőződésüket követni és azt a szövetség szabályainak korlátai között nyíltan kifejezni.

A szabadkőműves minden igazi meggyőződést tisztel. Tagjaitól a szövetség **megkívánja**; hogy *nézeteik és állásaik különbsége esetén is* egymást testvéryanánt tiszteljék és soha meg ne sértsék ama szeretetet, mely az embereket egy atya gyermekei gyanánt fűzi egymáshoz.

Ebből tehát Csápori úr tudhatná (ha akarná), hogy ha valaki szabadon fejezi ki nézeteit, miután mi nem jezsuita kolostorokban nevelkedtünk és nem csöpögtették belénk az intolerantia tanait, meghallgatjuk. De ebből még egy Csáporinak sem szabad azt a consequentiát levonni, hogy azért közülünk mindenki azokat a nézeteket vallja, a melyeket *Sternberg* és *Bresgen* testvérek, kiknek nyilatkozatai különben szépek és figyelmet érdemlők.

De hogy lássa Csápori úr, hogy a szabadkőművesek között más nézeten is vannak a testvérek, én egy magyarországi testvér előadásából citállok egy érdekes részletet, mely a vallásosság *mellett* tör lándzsát.

Nagy Elek kir. ügyész a karánsebesi páholy 1884. február 26-án tartott munkáján felolvasást tartott, melyben a francia Nagyoriens szónokának. *Blatin* testvérnek

ünnepi beszédjével, illetőleg ennek vezéreszméivel foglalkozott. E felolvasásból*) közöljük a következő érdekes részleteket:

Az emberiség életműködésének. – az emberi lények hajlamai, tehetségei szem előtt tartásával, – ezek magános vagy együttes működésében, mozgalmaikban, tevékenységeik és ezek eredményeiben való beható megfigyelése, tanulmányozása azon meggyőződésre vezet, hogy: a véges emberi lény összes testi és szellemi tevékenységei többé-kevésbé azon nyers ösztönökben gyökeredznek, azok jellegét viselik, miket az alkotó természet oltott anyagukba; a melyek – mint természeti törvények – lényegükben változtathatlanok.

A nyers ösztönök rideg csirák, melyek az élet nagy küzdterén – az ész tevékenységének világánál – fejlődésük közben egymással s a külvilág jelenségeivel találkozva, súrlódva, összeütközve: – behatások alá vettetnek. Az így nyert behatások nyomása és vibrációja alatt idomulnak aztán az ösztönöcsirák tehetségké, hajlamokká, indulatok és szenvedélyekké, szóval különböző szellemi tevékenységekké, ahhoz képest, a mint a behatások egyik-másika többé-kevésbé érinté őket. De azért ez idomok mindenike magán viseli a megfelelő ösztönöcsira ismérveit.

Mint állításaim keretébe illetőket, ezúttal csupán az önzés és félelem ösztöneit óhajtom taglalni, melyek amúgy is a leghatalmasabbak.

Hogy az önzés ösztön, hosszabb bizonyítást nem igényel: elég rámutatni e végből az emberi lénynek az állatokkal közös rendeltetésére, mi nem egyéb *a létért való küzdelemnél*.

Ösztön a félelem is. Az emberi lét és erő véges és gyarló voltának természetes átérzése és tartózkodása ez, a nagy természet végtelen alkotásai, tüneményei és a létért való küzdelem akadályaival szemben.

*) Világosság III. kötet 14-15 lap, 2. szám.

És midőn a gyöngé, véges lételet átérző emberi lény a világegyetem végtelen kiterjedésű alkotásait, csodás, de rendszeres tüneményeit, annak véges elme által föl nem fogható végtelenségét érzékelti kénytelen: az erősebbtől, a fölfoghatatlantól való félelem a gondolkodó észben azon hatást szüli, azt azon kényszerű meggyőződésre juttatja, hogy e végtelen alkotások, e csodás tünemények egy ismeretlen, de nála végtelenül erősb és hatalmasabb lény művei, a kit neki – mint gyöngébbnek – félni kell.

És e meggyőződés képezi az *Istenség, a hit fogalmát, mely nem egyéb tehát mint a félelem ösztönének egyik nyilvánulása*, alakulata, s teljes mértékben viseli annak jellegét, a lényegben való változhatlanságot.

A hit is ösztönnek tekinthető tehát; a vallások pedig ez ösztön külső és különböző nyilvánulatai. A symbolumok ellenben csak e nyilvánulatok eszközei, és pedig nem is általános eszközei, miután létezik akárhány vallásfelekezet, mely alig használ symbolumokat.

A kifejtettekből két következtetést vonhatni le.

Egyik az, hogy *a vallások alapja, csirája emberi ösztön, mely örök és elenyészethetetlen. Kábáság volna tehát annak kiölését megkísérteni, mert az lehetetlen.*

Azonban bénítani a vallási érzéket, s azt csirájájig visszanyomni lehetséges; ilyszerű tevékenység eredményül aztán a vallástalanság jelentkeznék.

Ámde ha a hit, – illetőleg a félelem ösztöne – mely addig az önzés hatalmas ösztönének túlkapásait ellensúlyozta – csirájába visszaszorítottatik, *akkor a bilincseitől megszabadult állatias önzés rohamosan és egész ridegségében fejt ki borzasztó erejét, nyomása és uralma alá hajtja az ember minden tevékenységét, az ész is vak szolgája leend akkor az érzékeknek, beáll a visszaesés és közeledni fogunk oda, a honnan kiindultunk: az állatokhoz.*

Ilyen sikerre számíthatunk a vallásosság kiölése, a hit ösztönének meggyöngítése által.

Nem pusztá állítás ez, az 1793-iki francia forradalom eseményei, a communismus, nihilismus borzasztó bizonyítékokat nyújtanak hozzá.

Ilyen czélokért, ilyen – nem kétes, de határozottan veszélyes – dicsőségért a szabadkőművéség küzdeni nem fog!

A másik következtetés az, hogy nem a symbolumok tartják fenn a vallásokat, hanem a hit ösztönéből folyó vallási érzék, a mi örök és változhatlan.

Hiába vonjuk el tehát a vallásoktól a symbolumokat: azért azok el nem enyésznek; és hiába adnók helyettük a népnek saját symbolumainkat: azok nem fognák pótolni a vallási symbolumokat.

Tény az, hogy az ember a symbolismus iránt hajlammal viseltetik, s valószínű, hogy e hajlamot épen a vallások symbolizálása oltotta az emberiségbe.

Azt is elismerem, hogy a vallási symbolumok befolyással vannak a vallási érzület fokozására; de csakis azért, *mert e symbolumok ama mélységes, felfoghatlan, rejtélyes lény: az Istenség fogalma körül csoportosulnak;* e fogalomnak emberi felfogáshoz mért megtestesítését vagy jelképezését czélozzák.

Befolyásukat, tehát pusztán azon viszony biztosítja, melyben a hit ösztönéhez állanak.

Vájjon képesek volnának-e hát a mieink, – s általában oly symbolumok, melyek egyszerű emberi eszméket jelképeznek, – betölteni ama tért, melyet az alkotó természet az emberi lélekben a hit ösztöne számára tartott fenn?

Soha!

Épen azért nem, mert (a mit Blatin testvér ellenkező bizonyításra hozott fel) – a mi symbolumaink nagyon is világosak, természetesek és emberiesek; azokban a hit kutató ösztöne nem találna tápot, mert nem fűződnek az Istenség magasztos fogalmához.

A szabadság, testvériség, egyenlőség symbolumai kétségkívül hatnának az emberi szívekre, a mennyiben a legszebb, legnemesebb emberi eszméket jelképeznék;

de oly hatást, a mi a létező állapotot felforgatná: a vallási érzéket elbénítaná: előidézni nem képesek.

A vallást éppen nem érintenék, mert ennek irány-
eszméi azokkal lényegben megegyezők.

Aztán a szabadság ösztöne a természeti és jogi szabadsággal – melylyel ma már az emberiség majdnem általánosan bír – lényegében kielégítve van.

Az egyenlőség és testvériség eszméi, melyek már nem is ösztönök, hanem csak az emberi lények és testi szellemi egyformaságának s az emberi lény méltóságának a magasabban gondolkodó ész által való megfigyelése és megismeréséből szükségkép fejlődtek ki általánosan elismert igazságokká: még kevésbé alkalmasok meg-
rázkódtató, átalakító hatás előidézésére.

Még kevesebb hatást várhatni más általános igazságok vagy positiv eszmék symbolizálásától.

Szóval: az Istenség fogalmát emberi eszmékkel fogalmakkal pótolni, helyettesíteni lehetetlenség, mert e fogalom emberi ösztönben gyökeredzik, s mert olyan emberi hatalom, mely a természeti ösztönöket lényegükben megváltoztatni, megsemmisíteni képes volna – nem képzelhető.

Nagyon tévedett tehát Blatin testvér, midőn azon hitének adott kifejezést, mikép a vallások elenyésznek, s helyükbe a szabadkőművesség lép, ha symbolumainkat profanüljük.

Még csak egy rövid megjegyzést kívánok tenni a szabadkőművesség és symbolumai profanálása tekintetében.

Nekem mély meggyőződése, hogy a szabadkőművesség, mihelyt piacra viszi symbolumait, mihelyt megnyitja szentélyét az avatatlanok előtt: azonnal megszűnik létezni.

Hisz épen abban áll a szabadkőművesség egyik vonz- és büvereye, hogy szentélyét, működését, tevékenységét, zárkózottság s némi titokzatosság veszi körül.

És csakis így őrizkedhetik azon akadályoktól, melyeket a minden jó és minden szépek ellenségei elébe

gördíthetnek; csak így lehetnek megvédve tagjai a *tudatlanok előítéletétől*.

És nagyban hozzájárul ahhoz, hogy nymbusát a profánok előtt föntartsa, mert az emberi természetnek alapvonása a titokszerű iránt való vonzódás, tisztelet.

Csak így óvatik meg a szerénység érzéke is, mely jótékony működésnél kerüli a nyilvánosságot, sőt irtózik attól.

Azonkívül symbolumaink, hagyományos szertartásaink magasbra emelkedett szellemek számára valók s csak azok által átérthetők. Piaczra vive azokat: nevetség tárgyai lennének a tudatlan tömeg előtt.

S ha szentélyeink mindenki számára megnyittatnának: bizonyára nem látogatná azokat senki.

E szép idézet, melyhez hasonló több nyilatkozatnak közlése talán ezúttal fölösleges, nemcsak arról győzheti meg Csápori urat, hogy a szabadkőművesség tagjai között vannak a vallásnak védői is, hanem arról is, hogy nálunk Magyarországon nem fogadják el azokat az irányeszméket, melyeket az olasz és francia páholyokból világgá bocsátanak, sőt ezek ellen mi hatalmas érvekkel is tudunk küzdeni.

Még egy dolog fáj nagyon Csápori úrnak. 1870. október 15-én az aradi Széchenyi-páholy (a Bauhütte közlése szerint) báró *Bánhidý* Béla főmester aláírásával körlevet intézett az összes magyar páholyokhoz, melynek lényege a következő:

Pár nap alatt *a kőművesség világa betér Rómába*, hogy a babona éjjelét győzelmes sugarával megvilágítsa és a meggyökerezett előítéleteket nemes működése által eloszlassa. Valóban még ritkán ünnepelt a szabadkőművesség ily dicső diadalt, mint ezt; a hirtelen eltűnt földi uralom romjain, az emberi balhit összeroskadt

államépületén csendes dicsőséggel emelkedik föl a kőművesség világhossága.

Midőn a szabadkőművesség Rómába bevonulását tartja, fényes jutalmat nyer szolgálataiért; mert e győzelem kivívására ő valóban sokat tett.

Hát mit kifogásol e sorokban Csápori úr? Hát nem ünnep-e a szabadkőművességre, ha egy új várost, új területet, új országot meghódít magának; nem ünnepeljük-e meg, ha a szövetség testvéri láncza egy szemmel szaporodik; és miért ne tekintse a szabadkőművesség kétszeres ünnepnek és diadalnak azt, hogy bevonulhatott abba a városba, melyből eddig csak anathémákat és encyclikákat szórtak ellene?

Nagyon helyén és méltó volt az e fölött való öröm illetően kifejezése; csak Csápori ütközhetik meg rajta és pedig valószínűleg nem azért, mert az öröm kifejezve lett, hanem azért, mert a szabadkőművesség Rómába bevonulni mert.

No de, ha eziránt Csápori úr véleményét és 'engedélyét nem kérték ki, ez éppen nem nagy szerencsétlenség sem ő rá nézve, sem a szabadkőművességre....

Vallástalan-e a szabadkőművesség?

Az ultramontánizmus tetszeleg magának abban, hogy untalan azzal vádolja a szabadkőművességet, hogy vallástalan tanokat hirdet és terjeszt nálunk is.

Végezzünk egyszer ez állítással is, mely ép oly furfangosan van kieszelve, mint a többi ellenünk szórt vád.

Ismételve hivatkoznunk kell első sorban alapszabályainkra, melyeknek 5. és 6. pontjai a következőket mondják:

A szövetség a lelkiismereti, vallási és a szellemi szabadság erkölcsi alapelveinek hódol. Kárhoztat minden kényszert, mely ezen szabadságot veszélyezteti és minden üldözést, mely bármely hit vagy gondolkozás ellen gyakoroltatik, valamint minden törekvést, mely a felebaráti szeretettel ellenkezik,

A szabadkőműves-szövetség tiszteli tagjainak vallási és politikai meggyőződését, és határozottan kizár gyülekezeteiből minden vallási és politikai vitatkozást, Tagjait kötelezi, hogy engedelmeskedjenek azon ország törvényeinek, melyben élnek.

Továbbá, ha valaki, a ki a szövetségbe lép, s ez alapszabályokat nem ismerné, fölvétele alkalmával több ízben kötelességszerűen figyelmeztetve lesz, hogy a szabadkőművességben hiába keresne vallásellenes társaságot.

A felvételi szertartásnak a főmester által elmondandó beszéd képezi főalkatrészét s e beszédben – lásd a Nagypáholy szertartáskönyvének ide vonatkozó részeit*) – a következő passzusok vannak:

Főmester; «Uram! ha ön mint becsületes «és lelkiismeretes ember, netalán attól tartana, hogy köztünk olyas valami történik, «mi az: isten és vallás, a király és haza, az «igaz és erényes emberek elvei vagy pedig «a jó erkölcsök ellen volna intézve, biztosítom önt becsületszavamra és az egész páholy becsületszavára, hogy ez nem áll».

*) A magyarországi szabadkőművesi Nagypáholy szertartáskönyve. I. fok. Budapest, 1887., a Nagypáholy tulajdona.

A szabadkőműves-szövetség nem vallásfelekezet, mely valamely fennálló vallási forma ellen küzd vagy új vallástanokat hirdet, sőt ellenkezőleg, mi testvéreink vallásos meggyőződését nem kutatjuk, s azt soha sem érintjük, Az általános szabály, melyet mindannyian követünk, az észszerűség és a tiszta erkölcs.

A szabadkőműves-szövetség továbbá nem is politikai vagy forradalmi egyesület, mely a fennálló államtörvények ellen izgatna. Folytonos haladás után törekszik ugyan, de csak az oktatás és művelés békés eszközeivel.

A szabadkőművesség célja: az egyesek nemesítése által az egész emberiség nemesítésére törekedni. Ezért küzdünk a szellem fegyvereivel mind az ellen, a mi az embereket, kik mindannyian testvérek, egymástól elválasztja, a mi köztük ellenségeskedést szül és a mi művelődésük fejlődését akadályozza.

Uralom- és becsvágy, haszonlesés és irigység, vallási türelmetlenség és politikai vagy nemzetiségi féltékenység, ezek azon főtenyezők, melyek az emberek közt az ellenségeskedést szítják, az egész emberi nemet pedig a fejlődésnek hozzá méltatlan alacsony fokán visszatartják. Mi azt akarjuk, hogy minden ember – ember, – az emberiség egységes nagy családjának tagja legyen, szóval, hogy az emberek testvérek legyenek, kik egymást szeretik, gyámolítják, oktatják és nemesítik. Ezért nincs köztünk rang- és valláskülönbség;

ezért nem bocsátkozunk mi politikai vagy vallási vitatkozásokba, legyen bár valamelyik testvérünk a biblia vagy a korán vagy a talmud vagy bármiféle egyházi vagy bölcsészeti rendszer híve, – ez az ő egyéni szellemi szabadságára bízatik; szövetségünkben mindennemű vallásfelekezet és mindennemű politikai töredék hívei békésen egyesítvék, tisztelik és szeretik egymást és ekként az emberiség azon eszményi szövetségét alkotják, mely az egész föld kerekességét átöleli, és a mely azon igyekezete által, hogy mindenfelé világosságot és igazságot terjesszen, legyőzhetetlen erkölcsi hatalmasságot képez.

Mikor a legutóbbi pápai encyclika megjelent, az *angol szabadkőművesek* is foglalkoztak vele és az angol Nagypáholy közgyűlésén (1884. június 4-én) *Carnarvon* gróf helyettes Nagymester többek között a következőket mondta:

Azt hiszem, nem tennők meg kötelességünket, ha a legelső alkalommal, midőn az encyclika kihirdetése után összejövünk, ismét szétmennénk, anélkül, hogy azt figyel-műnkre méltatnék. Kötelességemnek tartom tehát, hogy e helyről megjelöljem azt az irányt, a melynek követését ránk nézve helyesnek és jónak tartom. Oly kötelesség ez, melyet egyikünk sem kedvel, de melyet, mint oly sok más kötelességet, el kell fogadnunk, és remélem, hogy ebben a néhány szóban, melyet e kérdést illetőleg ma este

mondani fogok, elfogom találni azt a mértékletes hangot, mely a római katolikus egyház fejét megilleti. Azonfelül még kijelentem azt is, hogy nemcsak így tiszteltem őt mint a római főpapot, hanem mint oly államférfit, a ki magas polczra – politikai polczra – helyezve kritikus időkben, államférfiúi tehetségét ügyesen s azt hiszem diszeretióval tüntette ki.

Ezután ismerteti az eneyclikát és részleteket olvas fel abból. Majd így folytatja:

Kötelességem és kötelessége a Nagypáholyoknak is ez estén, a legelső alkalomkor, melyen összejöttünk, hogy óvást emeljünk az alaptalan vádak ellen és az óvástételben fejtsük ki egész erőnkkel s egész ünneplésességgel, hogy a szabadkőművesség ellen emelt vádak e szövetség *teljes félreismerésén* alapulnak.

K . . . tt . . . ha e részben bizonyítékokat kellene felmutatnom, hová fordulhatnék inkább, mint alapszabályainkhoz, régi törvényeinkhez, alkotmánykönyvünkhöz, melyek *mindenikében megvan a vallásnak és a törvény tiszteletnek szelleme*. Hiszem, hogy tovább mehetek s Anglia szabadkőművesi hatóságait egynek véve, kijelenthetem, hogy a különböző angol szabadkőműves páholyok s azok tagjai sem életmódjukban, sem erkölcsi magaviseletükben nem tették magukat érdemtelenné azokra a nagy feladatokra, s végül rámutathatok azokra az érdeemes vezérférfiakra, kik a királyi művészetet gyakorolták s kiknek arczképei e falakat díszítették és jelenlegi Nagymesterünkre magára, és joggal kérdezhetem, minden elfogulatlan embert, hogy oly szövetség, melynek ezek a törvényei, melynek ezek a traditiói, és ezek a vezérférfiái. vádolhatók-e oly aljas vádakkal, mint a minőket elolvastam.

Ha még valami szükséges volna az elmondottak illustratiójára, akkor figyelmeztetném önöket egy esetre, mely oly nemrég történt, hogy a mai estén felolvasott jegyzőkönyvben is előfordul, melyben én is résztvettem,

és sokan a jelenlevők közül részt vettek, ez az *a peterboroughi székesegyház alapkövének letételére*. A ki ez emlékezetes jeleneten jelen volt s megemlékszik róla, mint álltak ott az önként jött polgárok a rend és társadalmi jog őrei közt a püspök és az egyház szolgálói, hogy mint működtek közre minden osztály s foglalkozás emberei e szívüknek kedves munkában, ha rágondol, hogy mindez a mindenható istennek szentelt épület helyreállítására végett történt, azt hiszem, *bolondnak fogja tartani azt, a ki felteszi, hogy istenkáromló játékot űztünk volna, ha másként vélekednénk, aljas törekvéseink, volnának a társadalmi rend ellen s tagadnánk a legfőbb lény léteét.*

Meg vagyok győződve, k . . . tt. . . hogy *a társadalmi rendnek és a vallásnak nincsenek jobb barátai, hívebb oszlopai, mint Anglia szabadkőműves testületei*. Mélyen fájlalom, k . . . tt. . . , hogy a pápa barátai és tanácsadói közt volt olyan, a ki, meg vagyok győződve, rosszakarat nélkül, hitelt adott ily helytelen információknak. Kívánom és hiszem, hogy bármit mondjak is ez ügyre vonatkozólag, fel fogja nyitni szemeit, de bármint legyen is, nekünk önmagunk és az általunk képviselt érdemes és Ősi szövetség iránt való kötelességünk, hogy mérsékelt, de azért a leghatározottabb hangon óvást emeljünk e vádak ellen.

Mikor a *walesi herceget* 1883. december hó 8-án a legmagasabb fokba avatták, a szabadkőművesek fényes díszmunkát tartottak, melynek folyamán a walesi herceg nagy tetszéssel fogadott beszédet mondott, melyből adjuk a következő részeket:

Érdeklődésem a királyi művészet iránt, mely – remélem, ebben igazságot fognak nekem adni, – sohasem csökkent, mióta ad gyakorlóm, biztosítom önöket, ezután sem lesz kisebb. Csak azt sajnálom, hogy számos

teendőim s kötelességeim mellett, fájdalom, nem volt elég időm arra, hogy annyi gondot fordítsak a szabadkőművesség érdekeire, mint azt magam is szeretném. (Mozgás.) De, kedves testvérek, biztosíthatom önöket, hogy szívemen hordom érdekeiket, s a míg élek, minden tőlem telhetőt megteszek ős és igazságos szövetségünk fentartására. (Éljenzés.) A míg kedves testvérek, a szabadkőművesség az marad, a mi most, a jótékony s hasznosság intézménye, virágozni fog, a míg a világ világ lesz. (Tetszés.) Reméljük, hogy nem lesz idő, melyben szövetségünk a politikához fog eltérni. Mindenekfelett, kedves testvérek, gondolják meg, hogy mint jótékony testületnek, vallásosnak is kell lennünk. (Tetszés.) A míg a vallás a királyi művészetben meglesz, addig virágozni fog az, s biztosítom önöket, hogy midőn a vallás kivész kebleikből, a szabadkőművesség is elveszti hatalmát s állandóságát. (Éljen.) Nem akarom önöket, kedves testvérek, tovább is untatni. Tudom, hogy sokan önök közül messze utat tettek s ismét haza akarnak térni. De köszönöm végre e megtiszteltést, s kijelentem, hogy büszke vagyok arra, hogy Nagymester lehetek.

Még egy érdekes epizód Angliából. 1884 január 31-én a durhami Nagypáholy külön munkát tartott Albany herceg tiszteletére, a ki Durhamban időzött s Londonderry marquis kerületi nagymester vendége volt. A munkát a kastély nagytermében tartották. A szertartásos megnyitás után a herceget üdvözltek és üdvözlő iratot nyújtottak át neki, mely – kiállítására nézve remekmű – a szeretet hangján üdvözli a királynőt, Albany herceget és nejét s a walesi herceget, a szövetség nagymesterét. Albany herceg tetszés-zaj közt mondott köszönő beszédet. E beszédre a kerületi nagymester válaszolt, mire *a munka félbeszakítatván, a testvérek a városi székesegyházban tartott isteni tiszteletre mentek, s innen a páholyba visszatérve, folytatták és befejezték a munkát.*

Vilmos, az imént elhalt német császár, a rostocki «Lucens» páholyhoz, ennek 75 éves főnállása alkalmából intézett üdvözlő levelében többek között a következőket írja:

«A szabadkőművesség kiválóan alkalmas, hogy *tagjait az igaz vallásosságra*, családjuk, hivatásuk és a közélet egyéb nyilvános működése körében vállalt kötelezettségeik örvendetes és áldozatkész teljesítésére nevelje és folyton fejlődő önnemesítés által igazán boldogítsa, sőt, hogy az egész emberiség javára is áldásdús eredmények elérésére buzdítsa.»

Végre pedig tudvalevő, hogy a múlt században az arisztokratia és nemesség színe-java mellett az **egyház főméltóságai és a papság jelesei** is részt vettek a szabadkőművességben. Majdnem érhetetlen, hogy miért ül-

dőzik az ultramontánok ma minden katolikus államban a szabadkőművességet, holott bebizonyított dolog, hogy a szabadkőművesség céljai, törekvései a múlt század óta nem változtak, *a múlt században pedig a katolikus klérus színe-java helyet foglalt a páholyokban*, Lajthán innen s Lajthán túl egyaránt.

Így például 1780-ban a magyarországi páholyok tagjai között voltak: Hell Ferencz *csákvári esperes*, báró Brigidó Mihály *szepesi püspök* utóbb (*laibachi érsek*), Koppi Károly *kegyesrendi* (főmester), báró Scbafftrath Lipót *kegyesrendi* (főmester), Gabelhofer Gyula *áldozár*, Sár-vary Ferencz *kegyesrendi áldozár*, Stocker Frigyes *glo-gováczi plébános*, Endrődy János *kegyesrendi tanár*, Hofl'mann Ferencz *apát*, Dndásy Antal *minorita*, Vuchetich Mátyás *áldozár és akad. tanár*, Szegedy János *kanonok*, Sziltz Károly *jaki apát*. Vizi István *gyulafehérvári ka-nonok*, Riemer Lukács *brassói plébános*, Tomkő Mátyás *szentdomokosi plébános*, Molitor Nándor *tábori pap*, Éder József Károly *abbé*. az erdélyi elemi iskolák igaz-gatója, Henne Ferencz *zalatnai plébános*, Sorgenfrey Jakab *kanonok*. Kolosváry István *zágrábi kanonok*, Do-lovácZ Miklós *zágrábi kanonok*, Delimanich József *vir-nitzai plébános*, Szentmártom Aquin *pálos*, Laky István *szalavári plébános*, Kukecz Antal *áldozár*, akad. tanár (főmester), Gallyuf József *kanonok* (utóbb érsek), Wohl-gemuth Fülöp *kanonok*. Sebastianovich Ferencz *kanonok*, YerhovácZ Miksa *érsek*, továbbá számos evangélikus lel-kész, prédikátor, superintendens, görög pap, stb. stb.

Az *osztrák* páholyokban a következő katolikus papokkal találkozunk (1778-1793).

Bécsben: Tonr Miklós, nikolsburgi prépost; Sardagna Jakab, a bécsi bíboros püspök kamarásmestere: Reci Antal

János, laibachi kanonok: Wolff Nep. János regensburgi kanonok: Holzmann János és Pischinger Ferenc udvari káplánok: Schwarzenberg András linzi kanonok: Gasciani Antal gróf kanonok: Müller Bernát János cistercita: Sehedel József benzés: Hutten József Károly báró a bambergi káptalan custosa: Wolf Alajos premontrai rendű pap és tanár: Welsberg József gróf passau kanonok. – *Prágában*: Fiekert Alajos az ágostoni rend perjele és szenttamási lelkész: Kroille Mátyás Ferenc visegrádi kanonok és szentalberti lelkész. – *Passauhcm*: Melchior Fülöp, prépost, titkos tanácsos (főmester). Poda Miklós abbé: Sternberg János Vilmos, passau kanonok: Auersperg János gróf kanonok. – *Gráciban*: (iadolla Ferenc tanár, érseki consistoriumi tanácsos: (ireiner Kristóf érseki káptalani főnök: Trautmansdorf Tádé gróf az olmützi káptalan főnöke. – *Brünnben*: Keller Ferenc udvari káplán, Kanzler Ferenc József az olmützi érsek titkára. – *Linzben*: Schwarzenbaeh András kanonok, érseki lielynök (főmester) stb. stb. Ezekon kivül számos lelkész és hitszónok volt tagja a páholyoknak, ez időben összesen 77.

Csápori úr ugyan azt állítja, hogy miután a szabadkőműveseket excommunicáló pápai bullák első dátuma 1738. április 24-ike. azok a főpapok, a kik ez után léptek a szabadkőművességbe, az ő szemében nem lehettek jó katolikusok.

Mi azonban azt hisszük és tudjuk, hogy éppen azért, mert a felsorolt főpapok a pápai enyelikák közzététele után léptek a szabadkőműves szövetségbe, ez legjobban bizonyítja, hogy a szabadkőművesség **nem vallásellenes, sem katolikusellenes**, és hogy azok, a kik az ily pápai bullákat sugalmazni szokták, tényleg mindig feketébb színben tüntetik föl a szabadkőművességet, mint a milyen.

De Csápori úr még tovább megy.

Kikeres magának egy pár embert, a kivel elmondhatja, hogy *jó keresztény- és katolikus ember nem lehet szabadkőműves.*

Ez persze oly apodiktice nem mondva, mintha valaki például azt mondaná: «Az én meggyőződésem szerint nem mozog a föld».

Ej, ej, Csápori úr! Kit akar ilyesmikkel bolondítani?

De hogy adósak ne maradjunk Csápori úr, ama keresztény vagy katolikusa ellenében, a ki szerint a katolikus nem lehet szabadkőműves, odaállítunk egy másik katolikust, a ki éppen az ellenkezőt állítja.

1881. november 29-én levelet vett a marseillei L'avenir» páholy főmestere, mely Hónából nov. 20-ról volt keltezve s következőleg szolt:

«Uram, nincs szerencsém önt ismerhetni, de ama szövetkezetnek a nevében, a melynek önt az élére helyezték, feljogosítva érzem magamat önhöz bizalomteljesen fordulni.

Katolikus pap vagyok: Ez annyit jelent, fogja ön mondani, hogy gondolataink és érzelmeink merőben ellentétben állnak egymással: ön mint szabadkőműves, biztosan hiszem, hogy le bírta küzdeni a körnek év-ezredes előítéleteit, hogy háborítlanul járhasson a haladás útján: mint pap, én is ugyanezekhez az előítéletekhez ragaszkodhattam volna és én csörtethettem volna szégyenteljesen éltém hátralevő napjain át azt a megbecstelenítő lánczot. És meg kell önnek vallanom, néhány pillanatig haboztam a szabadság és a rabszolgaság között. De a szent bölcsészet arra tanított, hogy a teremtő minden ember lelkébe belehelte a szabadság eszméjét s hogy senkinek sincs megengedve, ezt az értékes kincset elvetni. Meg akarom óvni véleményem szabadságát és gondolatom bátorságát s nem akarok külsőleg sem hódolni oly tényeknek és gyakorlatoknak, melyeknek

elmém ellentmond. De, Elnök úr, nem ez az egyetlen indok, mely önnek írni s érzelmeimet feltárni késztet.

Hogy valamely szövetkezet alakuljon, szükség van emberekre és elvekre. Amaz elveket, melyek annak a szövetkezetnek képezik alapját, melynek még most is tagja vagyok, komolyan és elfogultság nélkül tanulmányoztam. Nem felelnek meg az észszerűségnek, miután *vak hiten* alapulnak s hozzám hasonlók joggal vélnék birni arra, hogy azt reám erőszakolják.

Én részéről, komoly tanulmányok után, azt hiszem, a nélkül, hogy ezt a hitet másoktól is megkövetelném, hogy isten minden ember szívébe elég természetes vallást ontott, hogy az embereké nélkül meglehessen. *«Ne tedd másnak, a mit nem akarsz, hogy neked tegyenek»*. Ez az alapja, s megdönthetetlen alapja a természetes és emberbaráti vallásnak.

A mi a vallási elveket illeti, csupán azokat engedem meg, melyeket a lelkiismeret parancsol, a többit mind elvetem, minden különbség nélkül.

Elvetem főképen a katolikus vallás hihetetlen s az emberi észhez méltatlan dogmáit. Saint-Barthélémy vallását, az inkvizíció auto-daféit. A mi az embereket illeti, kik ezt a vallást képviselik, vannak köztük, a kiket tisztelek és becsülök, de csupán mint emberek bírják szeretetemet és barátságomat. De fájdalom, ha akad köztük egy, a ki megérdemli az emberek rokonszenvét, hányan vannak olyanok, a kik gyűlöletükre és megvetésükre érdemesek! Csak az, a ki velük élt, ismerheti ezeket a gyűlöletes és hazug lelkeket. Van egy közmondás, mely azt tartja: *«Hazug mint a pap»*. Jót állok az igazság valóságáért. Szolidaritást és testületi szellemet találunk minden emberi szövetkezésben, csak a vallásiakban nem: a jezsuita vízbe fojtaná a kapuezinust. a kapuczinus a domonkosrendit, a domonkosrendi a premontreit s így megy tovább. Ez a világ a hazugságok és rágalomvilága.

Az a mondás nem áll már. hogy a farkasok nem falják fel egymást. Csak miután ilyenekül ismertem fel

az elveket, melyeknek engem is rabjává akartak termi, s az embereket, kikkel sokáig érintkeztem, veszek magamnak bátorságot önt felkérni, hogy *engem a szabadkőművesség zászlójának hívévé felavatni szíveskedjék. Meg vagyok győződve, hogy e zászló alatt megtalálandom az egyetemes emberszeretetet, melyet minálunk nem találhatni.* Egyúttal segítségét és pártfogását kérem, legyen segítségemre, hogy jelen helyzetemből kiszabaduljak. *Adjon vissza egy lelket a szabadságnak, snagy és dicsőséges leend az ön jutalma.*

Bogadja, Uram, kiváló nagyrabecsülésem kifejezését. *Lafeuille*, a szónoklattan tanára, tényleg még a kath. vallás papja».

Lafeuille úr felvételt nyert a szövetségbe, melynek buzgó, odaadó tagja lett.

De megengedi Csápori úr, hogy ha a fönnebb közölt levél alapján azt akarnók bizonyítani, hogy a katolikus vallás rossz, ép oly dőreséget követnénk el, mint Csápori úr mikor egy ember nyilatkozatára azt a hiteltvet akarja felépíteni, hogy jó katolikus nem lehet szabadkőműves!

Még néhány észrevétel.

Többször említett füzetében Csápori úr még *Danzig* városának egy a szabadkőművesség ellen kibocsájtott rendeletét közli, mely 1763. évi október 3-dikán kelt és a szabadkőműveséget, mint közveszélyes intézetet a városból kitiltja.

De egyet elfelejtett Csápori úr.

Kifelejtette megemlíteni, hogy ezt a rendeletet nem-

sokára vissza kellett vonni s hogy az még ma is szegényfoltja a városnak.

Elfelejtette megemlíteni, hogy már 1777-ben «*Eugénia zum gekrönten Löwen*» ez ím alatt Danzigban az első. 1799-ben «*Zur Einigkeit*» cím alatt a második páholy keletkezett, s ezekhez 1873-ban «*Zum rothen Kreuz*» cím alatt a harmadik sorakozott: mind a három páholy ma is fennáll s több mint 700 taggal működik, egyesítvén magában a város előkelőségének színét-javát.

Hiszen az ötvenes évek elején Haynau is kapott a fővárosi gutgesinnt polgároktól bizalmi nyilatkozatot. De miféle következtetést lehet ebből levonni?

Azt mindenesetre, hogy az illető bizalmat szavazó urak nem képviselték a város közvéleményét.

És hogy Danzig város valamely régi előjárósága, valamely befolyás alatt gyanakvó szemet vetett a szabadkőművességre s azt üldözőbe vette, ez is – a főrinebbi adatok után – csak azt bizonyítja, hogy Danzig város akkor *tévedett*, tévedését és elhamarkodottságát belátta és azt csakhamar visszavonta s jóvá tette.

De ebből a szabadkőművesség ellen bizonyító erőt meríteni – ez egy kicsit nagyon erőszakolt dolognak látszik és még a Magyar Sionban sem állná meg helyét.

Csápori úr! Higyje el kérem, nincs a kákán csomó.

Magyarország Symbolikus Nagypáholyának legújabb röpiratával is foglalkozik Csápori úr s nagyon halvány színt ereszt ecsetje, mikor a röpirat egyik-másik érvére tesz megjegyzést,

Mikor mi felsoroljuk az uralkodókat, kik szövetségünknek tagjai, s kimutatjuk, hogy jelenleg a szövetségnek tényleg tagjai: *Frigyes* német császár, *II Oszkár* Svédország királya, *IX. Keresztely* Dánia királya, *Dom Fedro* Brasilia császára, *Kalakaua* király, *Edward* walesi herceg és fia, *Arthmr* connaughti herceg, *IV. Lajos* besseni nagyherceg, *Amadeo* herceg volt spanyol király, *Oszkár Gusztáv* Adolf Svéd- és Norvégország trónörököse, *Keresztéig* Frigyes Vilmos Dánia trónörököse, *Ernő* száz-coburg-góthai herceg, *Lajos Vilmos* bádeni herceg, *Marad* szultán, *Tewfik* pasa Egyptom alkirálya, az indiai alkirály, *Mustafa* ben Izmael herceg sat, erre Csápori úr azt mondja:

– Hja! Igen ám, de az uralkodók nem ismerik azokat az átkos magas fokokat, a melyekben az a sok romlás benne van.

Tisztelendő szent atyám! Hát Ön, a kinek oly kitűnő információi vannak a szabadkőművességről, igazán nem tudná, hogy Frigyes császár, a walesi trónörökös, a dán és svéd királyok s a többi uralkodók, mind a *legmagasabb* fokokban vannak?

Kérem, ne tesse magát oly avatatlannak a mi dolgainkban, mikor úgy is tudvlevő, hogy Ön többet, tud a mi dolgainkról, mint. sok beavatott régi szabadkőműves.

És ez nem is csoda. Hiszen a szabadkőművesség Önnek – nem akarjuk mondani kenyere – de legalább is életereje!

És fáj önnek, hogy Jules Ferry, Gambetta, Floquet, Frére Orbán, Byron, Garibaldi, Crispi, Depretis, Bluntschli. (iöthe kitűnő szabadkőműves társaink nevei mellé, nem illesztheti oda Bobespierre, Danton, Orsini, Juarez, Renan,

Proudhome stb. neveit? Persze önnek az volna Ígyére, hogy a szabadkőművesek között ne lettek légyen a civilizáció és haladást előmozdító nagy szellemek képviselve! Ön azt szeretné, hogy Arbuez Péter. Torquamada, Loyola Ignác. Rózsa Sándor s több ehhez hasonló nevekkal «dicsekedhetnénk». No, de ha a nevek sötétségével nem tud bennünket homályba borítani, még mindig megmarad neki a szabadkőművesi tettek és nyilatkozatok elsötétítésének eszköze és miként eddig, úgy bizonyára ezentúl is fog még alkalmat szolgáltatni nekünk, hogy a profán közönség előtt elveink és törekvéseink tisztaságát bebizonyítsuk s ferdítéseit helyreigazítsuk.

Pedig tudhatná, ha akarná, hogy a szabadkőművesség még a múlt század derekán tűzte zászlójára a legneme-sebb emberi jogok és vívmányok kiküzdését.

Mirabeau már 1767-ben kezdeményezte a franc.zia szabadkőművességben, hogy ez programmszerűleg működ-jék a jobbágyság és a robot, a czéhbeliség, a kereskedelmi s iparszabadság akadályainak megszüntetésére, a sajtó-szabadság s a vallási türelem megalapítására, a despotis-mus lehető megszorítására, a népművelődés emelésére stb.

Oly nyomon haladt és vett részt a szabadkőművesség az emberi haladás útjának egyengetésében és e nyomon halad ma is. el nem tántorítva az ultramontán írók fék-telen támadásai által.

A szövetségnek Magyarországon elért eredményeivel nem akarunk tüzetesen foglalkozni. Elég bőven tárgyalja azokat «*A szabadkőművesség lényege, alapelvei, törté-neti fejlődése, szervezete és feladatai*» című épp most Aigner Lajos kiadásában megjelent füzet, melynek 26-30 lapjain ez irányban is tüzetes felvilágosításokat nyerünk.

A tisztelendő szent atyák pedig, a kik ráérnek a

szabadkőművesség ellen Csáporiskodni, jobban tennék, ha € helyett hivatásukhoz képest a szent könyvet, például a zsolnárt forgatnák, mely igazán épületes és szívemelő olvasmány.

Engedjék hogy egy pár thézist mindjárt itt ajánljunk megszívelésükbe.

VII. 8. Szorgalmasan árkot vágott, más ember alá vermet ástott: melybe, midőn törekedik, önnön maga bele-esik: a gonosz, a mit nekem kivan, ő tulajdon fejére rohan, mindennemű csalárdsága nyakára száll álnoksága.

X. 4. Átokkal, szitokkal rakva szája, szól az ő nyelve csak álnokságot: ez nyelvét szoktatta csalárdságra, mely-lyel szerez sok bút és bánatot: tolvajmódra megáll bar-langokat, leshelyről a szegényre ólálkodik, hogy azt meg-kaphassa, azon forgolódik.

CXIX. 57. Ösztönösen gyűlölöm azokat, a kik min-denkor csak gonoszt gondolnak, stb.

És befejezésül hadd álljon itt még néhány általános megjegyzés a szabadkőművesség védelmére és igazolására azok számára, kik nem foglalkoztak tüzetesen e szövetség törekvéseivel s a kik véletlenül lapozgatnak ez igénytelen füzetkében.

A szövetség boldogítani akarja ugyan az egész emberiséget, de senkit sem akar boldoggá tenni, saját akara-ta és meggyőződése ellenére. És ha még azt is figye-lembe vesszük, hogy miben keresik a szabadkőművesek az emberiség boldogságát, úgy lehetetlen be nem látnunk.

hogy mennyire saját érdekükben áll az állami rend fenntartása, mert hiszen céljaikat annál könnyebben megközelíthetik, mennél biztosabb alapokon nyugszik az állami rend.

A szövetség a *felvilágosodást., az erkölcsi tökéletesedést és az anyagi jóllétet akarja terjeszteni* az emberek között, hogy ez által mentől kedvezőbb állapotok létesíttessenek az államban és a társadalomban. De nem ugyanez-e a modern állam eszménye is? igen! És innen van, hogy felvilágosult, szabad államok ezen intézményt mindig úgy tekintették, mint leghívebb szövetségüket s oltalmukba vették, vagy legalább nem zavarták működését.

A szabadkőművesek szövetsége felkarolja az egész emberiséget: *le akarja rontani az elválasztó falakat, a melyeket faji, vallási, vagy nemzetiségi különbség* *Donnak az emberek közé:* azt akarja elérni, hogy az egész emberiség egy boldog, megelégedett családot képezzen. De valamint a család boldogságának nem az a létfeltétele, hogy egyes tagjai lemondjanak egyéniségükről, valamint a községi és állami kötelék nem absorbeálja a családot: úgy az emberiség boldogulása sem igényli azt. hogy a nemzet lemondjon individualitásáról, az állam („ínállóságáról).

A haza ép oly szent a szabadkőműves előtt, mint a család és a polgári erények gyakorlására épen olyan súlyt helyez, mint a család iránti kötelességek teljesítésére.

Valamint az állam kötelékén belül mindenki első sorban saját családjának jóllétét, boldogságát igyekszik előmozdítani, jól tudván azt, hogy az egyesek jólléte és boldogsága veti meg alapját az összesség jóllétének: boldogságának, úgy a nagy embercsaládban a saját ha-

zájának, a saját nemzetének szellemi és anyagi gyarapodásában, felvirágozásában keresi a szabadkőműves az egész emberiség boldogulásának alapfeltételét. És mert minden ország és minden nemzet szabadkőműveseit hasonló szellem hatja át: ugyanazért, ha majd egykor a szabadkőművesi eszmék és elvek az egész világon mindenütt általános érvényre jutnak, nem fordul elő többé az az eset, hogy a különböző népek és nemzetek egymásnak elnyomására és leigázására törjenek, hanem valamennyien csak a békés fejlődés, a szellemi haladás terén fognak egymással nemes versenyre kelni.

Ezt óhajtja a szabadkőművesség: azonban addig is, míg ez a boldog korszak bekövetkezhetik, a szabadkőműves bármely oldalról fenyegetse veszedelem hazáját vagy nemzetét, csak oly feláldozással fogja az védeni, mint ha családját, tűzhelyét támadnák meg.

Legtöbbet foglalkoztunk e füzetben azzal a váddal, melyet főleg az egyház emel a szabadkőművesek ellen. s mely abból áll: hogy a szabadkőművesség előmozdítja a *vallástalanságot* vagy legalább a vallási indifferentismust.

Legyen szabad recapituláló gyanánt még a következőket elmondani:

Bizonyos, hogy a szövetség legjobb és leghívebb tagjai között ép úgy találkoznak olyanok, a kik egyetlen egyház kijelentésében sem hisznek, a mint nem hiányoznak olyanok sem, kik valamely egyház egyetlen hittételében sem kételkednek. A szövetség alapeszméjéből folyik, hogy míg az egyházban és az államban létező pártok csak

bizonyos nézetek, vélemények és tanokért küzdenek, melyeknek általános érvényétől és elfogadásától teszik függővé az emberek jóllétét: addig a szabadkőművesség nem nézeteket és tanokat, hanem *általános érvényű erkölcsi alapelveket* hirdet, és ezeknek követésében keresi az emberek üdvét.

De a midőn a szövetség tagjaitól nem követel hitvallást, hanem az «ősi rendszabályok» szerint csak azt kívánja, «hogy jó és hű, becsületes és derék emberek legyenek, bármi legyen is különben egyéni nézetük és meggyőzésük, – továbbá midőn kötelességévé teszi tagjainak, hogy nézeteik különbsége esetében is testvéreknek tekintsék egymást és soha meg ne sértsék a szeretet törvényét, mely az embereket egy atya gyermekei gyanánt fűzi egymáshoz: ezzel csak türelmességet tanúsít s *nem hirdet sem vallástalanságot, sem indifferentismust.*

Épen azért, mert a szabadkőműves minden igaz meggyőződést tisztel és mert a páholyokban a vallási kérdések feszegetése épen olyan szigorúan tiltva van, mint a politikai kérdések szellőztetése: nem is foroghat fenn veszély, hogy a szövetségben bárkinek vallási meggyőződése kísértetbe jusson, annál kevésbbé pedig hogy az megsértsék vagy megingattassék.

Még azt az ellenvetést tehetnék és teszik is, hogy, ha a szövetség célja és törekvései csakugyan olyan ártatlanok, a minőknek a szabadkőművesek feltüntetni igyekeznek: mire való akkor az a *titokszersűség*, a melylyel a szövetség magát körülövezi? Miért képeznek a szabadkőművesek titkos társulatot?

A szabadkőművesek szövetsége nem titkos, hanem csak zárt társulat. Való azonban, hogy tanácskozásaikban csak a szövetség tagjai vehetnek részt, míg idegenek abból ki vannak zárva. De melyik az a társulat vagy testület, melynek tárgyalásaiban bárki részt vehetne, még az is, a ki az illető társulatnak vagy testületnek nem tagja? Még a parlament is jogosítva van a nyilvánosságot kizárni tanácskozásaiból és a midőn a belső házi ügyeit tárgyalja, él is e jogával, zárt ülés tart. Ugyanezt teszik a törvényhatóságok, ezt a tudományos, a jótékony és minden más egyesületek, a nélkül, hogy ezért bárkinek is eszébe jutna őket titkos czélzatokkal gyanúsítani.

Már pedig a szabadkőművesek is csak belső, házi-ügyeiket, valamint az ezekkel kapcsolatos és a kölcsönös felismerésre szolgáló szertartásaikat és alakszerűségeiket tartják titokban. Az utóbbinak pedig szintén megvan a maga jogosultsága.

Olyan társulatoknál, melyek csak egy városra vagy egy országra szorítkoznak, könnyű az ellenőrzés, hogy ki a társulat tagja, ki nem. De másképen áll a dolog a szabadkőművesek szövetségénél, a mely az egész föld kerekiségén elterjedt testvéri lánczot képez. A szabadkőműves, felvétele által, nemcsak saját páholyának; hanem az egész szövetségnek tagjává lesz és bárhol jelenjék meg a világon, mindenütt nemcsak a páholyokba való belépést és szabadkőművesi jogainak gyakorlását követelheti: hanem a páholyokon kívül is számot tarthat arra, hogy a testvérek őt, mint ama nagy család tagját, a legnagyobb bizalommal és szeretettel fogják felkarolni és minden telhető támogatásban részesíteni. Hogyan igazolja tehát azt, hogy minderre jogos igényt tarthat, mivel ő is szabadkőműves?

A szabadkőművesek száma ma az egész világon

1.200,000-re tehető. Lehet-e ezeknek névsorát és e névsorban időnkint történő változásokat minden egyes páholy-nál folytonos evidentiában tartani?

Vagy vegyük azt az esetet, hogy két szabadkőműves valahol idegen földön, idegen társaságban találkozik. Száz eset közül talán 99-szer nem nyílnék reá alkalmuk, hogy egymás előtt tagsági jegyük felmutatása, vagy más ehhez hasonló módon igazolhassák magukat, Míg így. meg lévén az egész szövetségre nézve az egyforma ismertető jelek, ezeknek segítségével bárhol, minden feltűnés nélkül felismerhetik egymást a beavatottak: ha azonban valamely szabadkőműves véletlenül olyanhoz fordulna, a ki nem testvér: ez az adott jelet meg nem értvén, észre sem venné, hogy szabadkőművessel van dolga.

Nem ez-e a legkényelmesebb, legezélszerűbb, sőt egy világszövetségnél egyedül lehetséges neme az igazolásnak. a fölismerésnek? És ha e jeleknek ily nagy jelentősége van: lehet-e. szabad-e azokat dobra ütni? Ellenkezőleg, nem okadatolt és nem jogosult-e az. hogy a szabadkőművesek azokat féltékenyen őrizték a beavatatlanok előtt, nehogy visszaélések történjenek velők?

A mi pedig azt illeti, hogy a szövetség tagjai miért titkolják a világ előtt szabadkőműves voltukat: e tekintetben a szövetség senkire pressziót nem gyakorol. Mindenki-nek szabadságában áll bevallani, sőt nyíltan hirdetni, hogy ő szabadkőműves. De ha azon sajnos előítéletnél fogva. a mely nálunk a szabadkőművesség iránt még itt-ott uralkodik, némelyek a társadalomban elfoglalt állásukra való tekintetből jobbnak látják nem kérkedni szabadkőművesi voltukkal, – ez az illetők dolga: a szövetség e tekintetben is legnagyobb mértékben tiszteli az egyéni szabadságot.

Azt a kérdést lehetne azonban fölvetni hogy napjainkban midőn a felvilágosodás, az általános emberszeretet, humanizmus eszméi már minden cultur-népnek közös birtokát képezik: váljon nem élte-e túl magát az a társulat, mely ugyanezen eszmék megvalósítására törekszik; és bír-e a szövetség létjogosultsággal, főleg hazánkban, hol az alkotmányos szabadság védő pajzsa alatt nemcsak a szabad sajtóban, hanem a tanszékeken s parlamentben is, szóval a közélet minden terén, tartózkodás nélkül szállhat sikra mindenki a szabadkőművesi eszmékért, alkalmazásba veheti a haladás eszközeit és tetszése szerint hintheti a jónak magvát?

A felelet erre nem nehéz. Tagadhatatlan, hogy a felvilágosodás hazánkban napról-napra örvendetesen terjed a társadalom minden rétegében, és hogy a humanitárius eszmék nálunk is mind több tért hódítanak. De azért nem mondhatja senki, hogy e tekintetben már minden megtörtént, a minek megtörténte óhajtandó, és hogy állapotaink ez irányban már tökéletesen kielégítőek volnának.

Avagy annyira ledőltek-e már az elválasztó falak, melyek a társadalom egyes rétegeit egymástól elkülönítik, – annyira kihalt-e már a fajgyűlölet az emberek szívéből, – annyira megszűnt-e már a nemzetiségi viszály, – oly mély gyökeret vert-e a testvéri szeretet – annyira ki van-e irtva népünk kebeléből minden előítélet, – annyira testté váltak-e már a felvilágosodás igéi és oly nagy, oly általános jólétnek örvend-e már nemzetünk, hogy e tekintetben már semmi tenni való se volna?

Úgy hiszsszük e kérdésekre senki sem fog igennel felelhetni. A feladatoknak ilyen óriási halmazával szemben pedig egyes, bármily nemeslelkű és törhetetlen erélyű emberek elszigetelt munkásságától nagy eredményeket várni

hiú ábránd, vérmes reménykedés. Itt a rokonérzelmű, közös gondolkodású egyének vállvetett tervszerű munkásságára van szükség, mert a társulás hatalom, a mely könnyen legyőzhet olyan akadályokat is, a melyeken az egyes emberek ereje megtörik. Igaz, hogy vannak philantropikus társulataink, a melyek egyik vagy másik irányban üdvös tevékenységet fejtenek ki. De a szabadkőművesek szövetségén kívül nincs egyetlen egy sem, mely az emberiség jólétének és boldogságának összes tényezőjét együttesen fölkarolná, mely társadalmunk bajaival nem annyira a fölmerülő pillanatnyi szükség, mint inkább a tartós, és gyökeres orvoslás szempontjából foglalkoznék s mely figyelmét a létező bajoknak nem pusztán külső nyilvánulásaira, hanem főleg és első sorban indító okaira és kútforrásaira irányozná.

Épen azért nem lehet azt mondani, hogy fölösleges volna hazánkban a szabadkőművesek szövetsége, sőt, a közel múlt évek, melyek leforgása alatt a nemzetiségi, faji és vallási torzsalkodások napirenden voltak, s sajnos még ma is gyakran jelentkeznek, azt bizonyítják, hogy a szabadkőművesség nagyon is szükséges, elannyira, hogy ha még nem honosult volna meg nálunk ez az intézmény, ezentúl kellene azt meghonosítanunk.

TARTALOM-MUTATÓ.

	Lap.
Miért üldözik az ultramontánok a szabadkőművességet	5
Csápori úr és az ő camera obscurája	10
Az olasz Nagyoriens körlevele.....	16
Nagypáholyok inkriminált nyilatkozatai	20
inkriminált magyar beszédek és iratok.....	30
Vallástalan-e a szabadkőművesség	44
Még néhány észrevétel.....	55